

dpm

drámapedagógiai magazin

a Magyar
Drámapedagógiai
Társaság periodikája

2014/4. szám

ISSN 1216-1071

Megjelenik évente négyszer.

A szerkesztőség címe:

1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a;
telefon és fax: (1)3361361;
honlap: www.drama.hu;
e-mail: drama@drama.hu

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Kaposi László

telefon: (28)788714

e-mail: kaposi@drama.hu

Felelős kiadó:

az MDPT elnöke

Borító: Féder Márta

Támogató:

A Drámapedagógiai Magazin
megjelenését 2014. január 1 – december
31. között a Nemzeti Kulturális Alap
támogatja

valamint az Emberi Erőforrások
Minisztériuma

Számlaszámunk, amelyre az
érelklödők befizethetik az éves tagdíjat
és a DPM megrendelési összegét:
11701004-20065946

Készült a Pharma Print Kft.
nyomdájában

TARTALOM

SZÉLBEN SZÁLLÓK	2
<i>Hajós Zsuzsa</i>	
Hogyan született a Szélben szállókszövege?	2
Szélben szállók – vázlat	3
Felismerések, dilemmák a próbák előtt	8
A próbafolyamat lépései	8
Szélben szállók – szövegeknyv	10

VARJAK	20
<i>Pass Andrea</i>	
Színházi nevelési műhelymunka a dramaturg perspektívájából	20
A próbafolyamat szakaszai	20
Varjak – szövegeknyv, jegyzetekkel	23
Melléklet	36

A címlapon: VARJAK - színházi nevelési előadás (létrejött a Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány megbízásából, a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ szakmai támogatásával és a Soltis Lajos Színházzal együttműködésben).

Rendező: Kaposi László

Pillanaffelvételek próbáról, foglalkozásról.

A hátoldalon: SZÉLBEN SZÁLLÓK – színházi nevelési előadás. A Stúdió K és a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ koprodukciója. Rendező: Kárpáti István

Pillanaffelvétel egy foglalkozásról (Marczibányi tér, Budapest, 2014. február 19.)

Kaposi László felvételei

SZÉLBEN SZÁLLÓK

Hajós Zsuzsa

Hogyan született a *Szélben szállók* szövege?

2013 tavaszán a Stúdió K Színház és a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ munkatársai elhatározták, hogy koprodukcióban színházi nevelési előadást készítenek. Az első megbeszélésen két konkrétumban állapodtunk meg: egyrészt mindenképpen a felső tagozatosokat fogjuk megszólítani, hiszen „hiánycikk” a nekik szóló program, a Stúdió K-ban éppen nem is volt repertoáron ilyen előadás egy ideje; másrészt pedig szerettük volna, ha olyan módon szólhat a kisebbségi, kirekesztett létről a történet, hogy a résztvevőkkel nem közvetlenül erről a témáról gondolkodunk, ám a mese magában hordozza e kérdéskör elemeit is.

Májusban találtunk egy pályázatot, melyen jó eséllyel indulhattunk az ezen alapvetésekre épülő projekttel, így alig két hét alatt egy erős lábakon álló szinopszist kellett teremteni. Kutakodásaim során rábukkantam Mario Cavatore *Az inszeminátor* című, magyarul meg nem jelent kisregényének pár mondatos szüzséjére, mely megtörtént események alapján íródott. Lubo Reinhardt, cigány nemzetiségű svájci állampolgár történetét dolgozza fel, akinek svájci feleségét az 1920-as években rasszista indíttatásból meggyilkolták, és árvaházba küldték gyermekeit. A bíró indoklása szerint: „a gyerekek érdeke, hogy ne maradjanak a cigányok között, hanem higiénikus és morálisan megfelelőbb környezetben kerüljenek elhelyezésre.” Az apa az igazságtalanság elleni tehetetlenségében azt a büntetést találta ki, hogy új személyiséget öltve minél több svájci nőt fog elcsábítani és teherbe ejteni (magvai szállnak a szélben – innen jött a cím), így olyan gyerekek adnak majd életet, akiről nem tudják, hogy cigány vér csörgedezik az ereiben.

Ennek a gyerekek (legyen mondjuk Mirka) a története kezdett el érdekelni, az épphogy öntudatra ébredt 5-10 éves, aki nyilvánvalóan küzd az apátlansággal, és ha végül rábukkan, azzal is szembe kell néznie, hogy cigány. Igen ám, de hogyan találhatnám meg a apámat (?), akiről anya (Julo) nem hajlandó elárulni semmit; a másik bácsitól született, jóval idősebb bátyám (Toma) meg csak ugrat vele? Talán a szomszéd cigányasszony (Doja) tudhat valamit... Biztosan segíteni fog, hiszen szeret engem, sokat mesél, ráadásul varázsolni is tud. Vagy legalábbis sokszor azt hiszem. Idevarázsolhatna például egy testvérpárt (Bora és Lubo), akik az árvaházból szöknek éppen, hogy újra egy család lehessenek rég látott apjukkal (Káló). Mondjuk, elmehetnék velük, és amikor ráakadunk Kálóra...

Megszületett a történetünk. Érezni lehetett a benne rejlő drámaiságot, magában hordozta a témakör számos szegmensét, amivel foglalkozni akartunk, és a következményeit számba véve egyre nyilvánvalóbbnak tűnt, hogy jó irányban haladunk. Biztosnak tűnt, hogy a jelenben kell lennünk, így a szereplőinknek ugyanazok az előítéleteik és tudásaik lesznek erről a cigányság témájáról, mint nekünk. A szereplők különféleképpen viseltetnek Káló iránt, akit könnyű nemes egyszerűséggel a nemzetiségével azonosítani, ahogy ez jó szokásunk a mindennapokban is. Van egy jóra való cigányasszonyunk is, aki pedig képviselni tudja a mesés, varázslatos kultúrát és mesevilágot. A család értékének és prioritásának dilemmája pedig a két nevelőotthonból szökött gyerek megjelenésével kerül a történetbe.

A témagyűjtés során rátaláltam Pavle Calasan Bosznia falvaiban készített fotósorozatára, mely szintén erős inspirációval szolgált történetünk vázának megszületéséhez.¹

Adottság volt még, hogy a Stúdió K öt színésze (Nyakó Júlia, Homonnai Katalin, Spilák Lajos, Lovas Dániel és Pallagi Melitta) játszik majd az előadásban, megállapodásunk szerint a többi szükséges figura a Kerekasztal színész-drámatanáraiból kerül ki, a történet alakulásától függően. Látszott, hogy még két fiatalra van szükség, így Bagaméry Orsolyára és Tárnoki Márkra esett a választásunk. A szereposztás meghatározó tényező volt ebben a munkában, hiszen a szöveg kezdetektől rájuk íródhatott, ami jelentősen megkönnyíti a próbafolyamatot, a színészek improvizációinak hasznos beépülését a darabba.

A nyár folyamán elkészült egy írás, mely a történetváz és a szöveggönyv között volt félúton. A történet ívét, a szereplők és a résztvevők bejárt útját egyaránt végigkövette, megtervezte, ám a jeleneteknek csak egy része volt meg benne szövegszerűen.

¹ <https://www.flickr.com/photos/55626856@N06>

SZÉLBEN SZÁLLÓK – vázlat

a Stúdió K és a Kerekasztal koprodukciója

Szereplők: Mirka, 11 éves lány – Toma, 16 éves fiú – Julo, az édesanyjuk – Lubo, 13 éves fiú – Bora, 14 éves lány – Káló, legalább kettejük édesapja – Doja, fiatalasszony

Káló története – 1. fejezet

Színházilag elemelt térben az előadás folyamán Káló, az apa mindvégig jelen van. A színen történő jelenetekben zene-széként vesz részt – nem közvetlenül, de részese a történéseknek. A színek között az ő terében, az ő történetét követhetjük, stílusában is elkülönülve – báb? zene? némajáték?

Vidám család. Apa roma, anya nem, a két apró gyerek (Bora és Lubo) boldog. Hangulatos nyüzsgés. Szeretet. Muzsika. Élet. Színes ruhák, lobogó hajak.

1. szín

Faház a faluszélen kis udvarral. Az ajtó nyitva. Felirat az ajtótól balra: ÉDES OTTHON, felirat az ajtótól jobbra: HASZNÁLT. Az előszoba boltként üzemel. Kapható itt minden: bútorok, konyhai eszközök, táskák, ruhák, játékok, bármi, ami a hétköznapi életben hasznos lehet. Használtan, de kreatívan felújítva.

Anya a boltot rendezgeti, néha látjuk egy-egy villanásra. Toma az udvaron egy bűgőcsigát próbál eladható állapotba hozni. Mirka öreg babakocsival farol ki az ajtón. Óvatosan húzza át a küszöbön, mintha a gyerek álmat őrizné. Közben dúdol. A bűgőcsiga pörög, de nem bűg

TOMA Ez pont olyan, mint az apád.

Mirka érdeklődve Toma felé indul a kocsival

TOMA Nem sokat szólt, csak táncolt. Éppen úgy, mint ez a néma csiga.

MIRKA *(otthagynya a babakocsit)* Táncolt?

TOMA Máskor meg muzsikált. De olyankor nem táncolt. Csak állt vagy üldögélt.

Mirka megpörgeti a bűgőcsigát. Hosszan nézi, ahogy pörög. Ő is pörög

TOMA Anya gyűlölte.

MIRKA Nem igaz!

Nézik egymást

TOMA Gyűlölte, mert itt hagyta. Köszönés nélkül ment el.

Nézik egymást

MIRKA Nem igaz!

TOMA *(elindul a babakocsi felé)* Csak te maradtál belőle. Meg a hülye babáid. Ma melyik van szoron?

MIRKA *(odaszalad a babakocsihoz, nem hagyja, hogy bátyja felemelje a takarót)* Mi közöd van hozzá? Hagyj minket békén!

TOMA *(nevet)* Valami hasznodat is vehetnénk végre.

MIRKA *(ütögeti a bátyját)* Mindent megcsinálok, amire anya megkér. Te is tudod. Te is tudod.

TOMA *(felkapja a hűgát, pörgeti)* Könnyebb életünk lenne, ha jobban hasonlítanál apádra, és te sem beszélnél. *(Nevetnek)* Lehetnél néma bűgőcsiga. Még el is adhatnánk.

MIRKA *(nevet)* Tegyé le! Toma, tegyé már le! Halod?

Már nem nevet

ANYA *(az ajtóból)* A fejedben legyen valami legalább, fiam, ha már a zsebed üres! A te apád ezt mondogatta. Amíg el nem vesztette a fejét.

Anya nevet, int Tomának. Toma elengedi Mirkát, aki a földre huppan, feldöntve a babakocsit, amiből kigurulnak féltett kincsei. Mirka rájuk veti magát, hogy ne láthassák meg

Toma és Anya elindul, hogy felsegítse Mirkát. Már éppen meglátnák, miket rejteget, amikor a semmiből felbukkan Doja. Nyeletlen serpenyő van nála, játszik vele

DOJA Jó reggelt, Julo. Tudtok ezzel valamit kezdeni? *(A serpenyőt nyújtja Tomának)* Elégettem a nyelét. Meg a rántottát is vele. *(Nevet)* Van egy másik helyette?

Mirka villámgyorsan visszapakol a babakocsiba, a takaró alá

ANYA Nahát. Csak nem főzni próbáltál? *(Nevet)* Még jó, hogy nem égetted le a fél falut is.

Anya int Tomának, az elveszi a serpenyőt, és elindul vele a házba

ANYA Meglátom, mi lehet belőle. Kerülj beljebb, hátha találunk valami alkalmasabbat a reggelihez!

Toma az ajtóban a serpenyővel, Doja gyűrűjével megkongatja, Mirkára néz, aki elbűvölten figyel a hangot. A többiek bemennek.

Mirka felveszi a bűgőcsigát, elővesz egy fém habverőt a babakocsiból, próbál muzsikát csiholni.

Doja jön, kezében az új serpenyőjével. Egy darabig nézi Mirkát, majd odamegy hozzá, megpörgeti a bűgőcsigát a serpenyőben. Jó hangja van

MIRKA Te ismerted apámat?

DOJA Valójában senki sem ismerte a faluból, csak édesanyád. De mindannyian találkoztunk vele az utolsó éjjelen.

A csiga pörög. Mirka figyel. Doja varázslatosan mesél. Lassan, mintha ballada volna

DOJA Égtek a szentiván-tüzek a réten. Alma sült a parázon. Szólt a muzsika. Táncoltunk mind. A fiúk szorosan fogták a lányok derekát. Forgattak minket kifulladásig. Apád más volt. Úgy tartotta a karjában Julót, mint a kisgyermeket szokás. Hosszan és lassan ringatta. Nem érdekelte a zene ritmusa. Hömpölygött a saját ütemére.

Mutatja Mirkával

DOJA Aztán egyszer csak énekelni kezdett. Egy darabig nem is hallottuk a nagy mulatságban. De lassan mindenki elhallgatott, és többé nem tudtunk szabadulni a daltól. Csodálatos hangja volt. Még most is hallom.

Doja énekelni kezd valami furcsa, éteri nyelven. Mirka egy darabig hallgatja, majd az utolsó hangok körül megpörgeti a bűgócsgát. Doja befejezi a dalt, a csiga még zörög a serpenyőben

DOJA Lehunyt szemmel hallgattuk. Még zengett az utolsó hang, amikor felpillantottam, de ő már nem volt sehol. Eltűnt. Mint a szél.

MIRKA *(vadul pörgeti a csigát, majd feldobja)* Elszállt.

DOJA *(elkapja a csigát, visszatesszi a serpenyőbe)* El.

Doja előhúsz a szoknyája alól egy szakadt lábcsergőt. Lassan átnyújtja Mirkának, aki sokáig nézegeti, próbálgatja, majd elrakja a babakocsiba a kincsei közé. Mikor megköszönne Dojának, már nincs ott. Eltűnt

Káló története – 2. fejezet

Mirka csörgéséhez Káló is kapcsolódik, muzsika lesz belőle. Lassuló táncdallam. Az előző boldog családi jelenet siratóvá válik: anya halott. Káló és a gyerekek virasztanak. Együtt túl fogják élni a veszteséget. Szükségük van egymásra. Lassú, bensőséges muzsika és tánc. Nem szűnik meg, hanem variálódik, és a következő szín első felében halljuk még.

2. szín

Mirka rejtékhelye az erdőben. Kuckó, melyben jó lehet játszani. Rend van. Rongyokból fekhely a sarokban. Egy képeskönyv, kalap, pipa, mellény az ágyon. Forgatható, csilingelő, félkész építmény közepén, mely Mirka kincseiből épül. Cserepek, tükör, elgörbült kanál, szalag, toll, ilyesmik.

Mirka érkezik a babakocsival. Néhány almát vesz ki a kocsiból. Fényesre törli őket, és elhelyezi az ágyon. Előveszi a babáját, leülteti. A kincsek következnek. Előveszi őket, gondosan szétteríti, megsemléli. Megfontoltan beépíti őket az épülő kitudjamibe. Sorban. Megpróbálja megforgatni. Nem megy. Szorul. Próbálja megjavítani. Nem megy. Néhány rész le is esik, de nem forog, nem csilingel. Karjára erősíti a Dojától kapott csörgőt, és visszatesszi a leesett részeket. Leheveredik az ágyra a babával, eszi az egyik almát. Elégedett. Behunyja a szemét.

Kintről neszezés hangja, mintha a bokrokon keresztül törne át valaki. Ketten is. Mirka nem hallja. Beszéd kintről. Mirka nem ébred fel

LUBO Megmondanád, hogy megint mit csináltál? Miért kellett elszaladnunk?

BORA Hogy én mit csináltam? Miattad kell folyton bujkálnunk.

LUBO Miattam?! Én csak megkérdeztem, merre menjünk, ha a városba akarunk jutni.

BORA Ennyi elég is neked. „Mit akar a ti fajtátok a városban?! Örüljetek, hogy az erdőben megtűrünk! Takarodjatok vissza, ahonnan jöttetek!”

LUBO Az a csizmás azt mondta, elloptad a tyúkját.

BORA És látsz nálam tyúkot?!

LUBO Hát, valami van a zsákodban. Reggel még üres volt.

BORA Szereztem egy-két dolgot. De tyúkot? Na, az pont nincs benne.

LUBO De lehetne...

BORA Csss. Valaki jön.

Továbbra is kintről halljuk csak: elbújás zaja, anya jön, kétségbeesve keresi Mirkát

ANYA Mirka! Merre vagy?

Lépések kintről. Anya jön be a rejtékhelyre. Mirkát nézi. Elmosolyodik. Körülnéz. A kalap, a pipa és a mellény ismerős neki. Felveszi őket. Meglátja az építményt. Megnézi magát a tükörben. Mirka mellé fekszik, átöleli. Mirka felébred

MIRKA Ne menjünk még haza!

ANYA Nem megyünk. Toma vigyáz a házra. Soha többet ne tűnj el sötétedés után!

MIRKA Apa kalapja?

ANYA *(zavarba jön, el is felejtette, hogy rajta van; leveszi)* Nem.

MIRKA *(nem hiszi)* Ilyen nagy feje volt?

ANYA Menjünk, Mirka. Még vacsorát is kell főznöm.

MIRKA *(megfogja a pipát)* Pipázott is? Este a tűznél?

ANYA *(feláll, indulna)* Szedd össze a holmidat, aztán indulás haza. Nem mondom kétszer.

MIRKA Doja mesélte, hogy elrepült. A tüzek fölött...

ANYA *(elmosolyodik)* Doja olyan... furcsa, tudod te is.

MIRKA Cigány.

ANYA Micsoda?

MIRKA Toma mondta, hogy cigány. Doja cigány.

ANYA És az mit jelent szerinted?

MIRKA Hát, hogy szabad. Azt csinál, amit akar.

Kintről feltörő nevetés, ami hirtelen abbamarad

Anyja figyel, kinéz, majd sietősen elindul, nyújtja a kezét Mirkának, de az a babakocsi után nyúl. Belerakja a babáját, és megy az anyja után

Káló története – 3. fejezet

Káló egyedül a bíróság előtt. A szokásos ruhájában, hangszerekkel.

Ítélet

A bíróság kimondja, hogy a gyerekek alapvető érdeke, hogy ne maradjanak a cigányok között, hanem higiénikus és morálisan megfelelőbb környezetben kerüljenek elhelyezésre. Így mostantól a két gyermek az állami nevelőintézet lakójának tekintendő. Elhelyezésük 24 órán belül megtörténik. Amennyiben az apa akadályozza az ítélet végrehajtását, hatóság elleni erőszak vétségét követi el.

Káló papíron kézhez kapja az ítéletet. Összeomlik. Összegyűri és ledobja a papírt, amit a színen Bora és Lubo elkap.

3. szín

Mirkarejtekhelye. Egy nagy batyu hever az ágyon. Lubo almát eszik, és az építményt vizsgálja, belenyúl, lessed és átalakít dolgokat, szerel vagy rombol. Nem lehet eldönteni. Anyyira belemertül, hogy észre sem veszi Mirkát, aki jó ideig figyel a babakocsi mögül. Mirka nem igazán mer bármit tenni

MIRKA Ez az enyém.

LUBO Hát te?

MIRKA Ez itt mind az enyém. Az alma is.

LUBO Aha.

Folytatja, amit elkezdett

MIRKA Add vissza!

LUBO Mit? Az almát? Milyen formában szeretnéd?

Nevet

MIRKA Menj el! Légy szíves menj el!

LUBO Ez itt az erdő. Az erdő az enyém. Kérdezz meg bárkit!

MIRKA Az én kunyhóm. Én építettem.

LUBO Az én erdőmben. Mi ez?

A hangszerre gondol

MIRKA (egyre kétségbeesettebben) Elrontod.

LUBO Ezt?

MIRKA Ne nyúlj hozzá!

Lubo hosszan Mirka szemébe néz, majd elővesz egy bicskát, kinyitja. Mirka hátralép

MIRKA Ne...

Lubo a szerkezethez lép, csavarokat állít a bicskával, szerel

MIRKA Ne nyúlj hozzá!

Mirka odalép Lubohoz, próbálja eltávolítani a hangszertől, Lubo egy mozdulattal lefogja, nevet. A bicska a kezében. Toma lép be

TOMA Azt a tolvaj, erőszakos fajtádat, te...

Lubo elengedi Mirkát, de Toma már indulatban van, elveszi a bicskáját, dulakodni kezdenek. Belép Bora, ő is beszáll a verekedésbe

MIRKA Hagyjátok abba! Nincsen semmi bajom. Ne csináljátok már!

Mirka felveszi a bicskát, próbálna tenni valamit, de csak áll. Belép Doja. Lubo és Bora megállnak

TOMA Megmondtam, hogy milyen népség ez, ne kezdj velük!

MIRKA De hát nem is...

Toma megfogja Mirkát és hazaviszi

DOJA Nyitott szemmel jöttem a világra. Hosszú volt a hajam, hullámaiba bátran belefogódzhatott, aki nem mert egyedül repülni. Káló. Káló a bokámat kapta el, de korábban eleresztette, mint kellett volna. Hagyta, hogy a fájdalom felülkekedjen rajta.

BORA Hol van? Hol keressük?

DOJA Káló nincs többé. A bőre kifakult, a szeme fénye visszaszállt a napba.

LUBO Meghalt? Hogyan történt?

DOJA Káló halott, de az apátok él.

BORA Miket beszélsz? Káló az apánk.

DOJA Majd megértitek, ha megtaláljátok. Ha ráismeretek egyáltalán.

Doja kitarja karjait, Lubo és Bora eltűnnek az ölelésében

Káló története – 4. fejezet

Káló átváltozását látjuk. Hangszert cserél, átöltözik, fehérre válik. Mindez történhet párhuzamosan Doja meséjével is. Vagy nem.

4. szín

Otthon. Anya, Toma és Mirka a boltot rendezgetik. Mirka néhány holmit külön kupacba tesz egy takaróra. Nem tűnik fel senkinek

TOMA Nincs jobb dolguk ezeknek, mint kisgyerekekkel erőszakoskodni? Egész nap csak lófrálnak, kötözködnek ahelyett, hogy valami hasznosat tennének. Volna munka a faluban elég.

MIRKA Nem bántottak.

ANYA Mit akartak tőled, Mirka? Honnan ismered őket?

TOMA Ezt a kettőt még sosem láttam, de Róza nénitől épp akkor vitték el a tojót, amikor ezek feltűntek. Nem lehet véletlen.

ANYA Mirka, mondd el, mit történt!

TOMA Mi történt volna? Ismered az ilyeneket. Ellop-ták a cuccait, erőszakoskodtak, verekedtek.

ANYA Mirka?

MIRKA Nem bántottak. Már mondtam.

ANYA Nincs semmi bajod?

TOMA Végignézte, ahogy vernek. Állt ott, mint egy birka.

ANYA Toma!

MIRKA Doja segített.

TOMA Doja?!

ANYA Nem Toma segített?

Megjelenik Doja, mintha a föld alól

DOJA Jó estét, szomszédok!

ANYA Jó estét neked is!

MIRKA Doja...

DOJA Széles gombamezöt találtam a közelben. Mirka eljöhetne velem összeszedni. Télire is maradna, annyi van. Őzláb, vargánya, pöffeteg... Még egy kis rókaagomba is.

MIRKA Anya, hadd menjek!

TOMA *(Anyának)*Ne engedd! Folyton csak a bajt hozza ránk.

DOJA Vigyázunk egymásra. Egy-két órácska, és már itt is vagyunk.

ANYA Jól van. De aztán halljunk rólatok!

MIRKA Köszönöm. Köszönöm.

Mirka és Doja elindulnak. Mirka összeköti a takarót, és viszi a holmiját is

Káló története – 5. fejezet

Káló és a nők – burleszk. Mindenféle nők jelennek meg, akikkel Káló csak fordul egyet, aztán otthagyja őket terhesen. Tragikomédia.

5. szín

Mirka rejtkehelye. Lubo és Bora az utolsó simításokat végzik, rendet raktak. Kintről Mirka és Doja hangját halljuk

DOJA Biztosan oda akarsz menni? Nem félsz? Még ott lehetnek.

MIRKA Ott lesznek. És a kocsim is. Éppen jó lesz hazavinni benne a gombát.

DOJA Nem bánom. Csak te meg ne bánd! *Nevet.*

Belépnek. Lubo és Bora közben szavrukban megpróbálnak elbíjni, de igazából nincs hová. Mirka elkapja az igyekezetüket. Nevet. Mind nevetnek. Kis szünet. Mirka körül néz, elámul a renden. Megpillantja a hangszert. Valami más lett rajta egy kicsit. Odamegy. Nézegeti. Lubo odalép, elindítja, forog, csilingel. Működik. Mirka ámulattal nézi. Megvárja, míg leáll, majd megöleli Lubot, és a fülébe súgja

MIRKA Honnan van az a csengő? Loptad?

Lubo ellöki Mirkát, és mondana valamit, de inkább nem teszi. Kis csönd

BORA Ezt a testvéredtől tanultad, mi? Megmondhatod neki, hogy egyszer még megjárja, ha velünk akar kikezdeni.

Doja didolni kezd

MIRKA Nem jöttök gombát szedni? Épp oda indultunk Dojával.

Lubo és Bora Dojára pillant, ő mosolyog

BORA Mi is épp indulni készültünk...

MIRKA Akit a szerencse a házamba hozott, azt én ki nem teszem. Maradjatok! Itt ellakhattok, ameddig csak akartok.

LUBO Nem lehet. Ha sokáig egy helyen vagyunk, könnyebben megtalálnak minket.

BORA Hülyeség. Szerintem már rég nem keresnek. Ha egyáltalán érdekelt valakit is valaha, hogy eljöttünk. Észre sem vették.

LUBO Biztosan utánunk jöttek.

BORA Dehogyan. Örültek, hogy kettővel kevesebbre kell figyelni.

LUBO Akkor sem maradhatunk.

MIRKA De hát miért nem? Hozok nektek enni esténként. Meg mindenféle holmi van a boltban, ami hasznos lehet...

BORA Meg kell találnunk édesapánkat.

MIRKA Hát van családotok?

DOJA A városban van. Nem lesz egyszerű megtalálni. Talán nem is kéne...

LUBO Láttad őt? Találkoztál vele?

DOJA A nagyanyám felismerte, megszólította, de nem válaszolt. Tán nem is ő volt...

BORA Mennünk kell.

MIRKA De hát mindjárt besötétedik. Legalább reggelig várjatok!

LUBO Gombászni mentek? Nekünk se ártana enni valamit, mielőtt nekivágunk.

BORA De reggel korán indulunk.

Mindnyájan babakocsistul elindulnak. Vidámság

Káló története – 6. fejezet

A muzsikálás ugyanúgy hallatszik, mint eddig. Káló azonban eltűnt a megszokott helyéről. Nincs meg.

6. szín

Hajnalban a faház udvarán Mirka apja ruháiból madár-ijesztőt készít. Gondosan felöltözteti, felállítja. Egyedül a pipát nem adja a szájába, azt a babakocsiba rejti a hangszer és a többi útiholmi mellé. Éppen apa kalapját teszi fel a bábu fejére, amikor lopakodva megjelenik

Lubo és Bora. A város felé tartanak. Meglátják egymást. Mirka int nekik, hogy várjanak. Meg is állnak. Mirka befejezi a bábút, elkészön a háttól, nagy levegőt vesz, és elindul az összekészített babakocsival Lubo és Bora felé. Ők nem pontosan értik, hogy mi történik, de türelmesen megvárják, míg odaér

LUBO Lehetnél te is a családom, Mirka.

MIRKA Leszek is egy darabig. Végtére is útítársak vagyunk.

BORA Na, azt már nem. Nem jöhetsz velünk. Csak útban lennél.

MIRKA Aztán miért? Hoztam ennivalót, ruhát, mindent, amire szükségünk lehet.

BORA Jól van, add ide azokat!

Megpróbálja elvenni a babakocsit Mirkától, de az erősen védi, és Lubo is a segítségére van

BORA Mit akarsz? Mit akartok?

MIRKA Én nem mehetek a városba? Te fogod megtiltani?

BORA Aztán minek jönnél? És édesanyád mit szól majd? Itt fog sírni, hogy nem láthat többé.

MIRKA Visszajövök majd.

Kis csönd

MIRKA Nekem is van egy apám valahol, akiről anya sosem beszél. Azt sem tudom, hogy hívják.

BORA Nagyszerű! Akkor két ember után kellene kérdezősködnünk.

LUBO Hadd jöjjön velünk! Nem lesz vele gond.

Mirka megfogja Lubo kezét, reménykedve néznek Bora-ra

BORA Na, szedjétek a lábatokat, de szaporán! Mindjárt kivilágosodik.

Elmennek. A bábu álldogál egyedül a színen egy kis ideig. Juló jön. Észreveszi a bábút. Befut a házba. Kifut az útra. Megéri, hogy Mirka elment, és ennek köze van az apjához. Összetörten leül a fal tövébe, hosszan nézi a bábút. Odamegy a bábuhoz, tapogatja, megfogja a kezét. Ekkor a bábu Dojává változik, és nem engedi el a kezét, bár Juló nagyon megrémül

DOJA Egyet se félj, szomszédasszony, velük megyek én is! Ott leszek, ha bajba kerülnek, ott leszek, ha segíteni kell.

JULÓ Nekem kell mennem. Az én lányom.

DOJA Miért nem meséltél neki az édesapjáról soha? Hiába kérdezett.

JULÓ Tudod te is, hogy miért. Tudod, hogy nem bírok...

DOJA No, látod! Nekem kell mennem. Aki menni akar, nem tarthatod vissza. Te mondtad egykor. Emlékszel?

Juló emlékszik

DOJA Te most nem segíthetsz. Még nem. Ígérem, visszahozom.

Doja leveti apa ruháit, és a gyerekek után megy. Juló felveszi a kalapot, és visszaül a fal tövébe

7. színi és Káló története – 7. fejezet

Fogadó a város szélén. Káló kereskedőnek öltözve ebédel. Nem szól egy szót sem, lassan, méltóságteljesen eszik

A jelenetben valami olyasmi kéne történjen, mint Holdosi Cigánymózesében a cigány fiúval, aki olyan betegséget kap el, amit cigányok sosem. Szóval egy identitásválságos dolog, ami a kifehéredés óta először lepi meg ilyen egyértelmű töménységben Kálót. Nem találok az igazán jó helyzetet, de majd közösen megtaláljuk.

A jelenet végén Káló „saját dugájába dől”, elmegy, a fáradt gyerekek pedig megerkeznek. Nem találkoznak. A fogadói népség viszont össze-vissza cigányozza a gyerekeket

8-9-10. színi és Káló története 8-9-10. fejezet

A résztvevők három csoportban egy-egy jeleneten dolgoznak a színészekkel, ami arról szól, hogy miféle atrocitások érhetik a gyerekeket a városban. Három különböző helyszín, szereplők. Doja ott van, ha segíteni kell.

Jó volna, ha mindhárom jelenet előtt Kálót látnánk, ugyanazon a helyszínen. Éppen hogy elkerülük egymást minden egyes alkalommal.

11. színi és Káló története – 11. fejezet

Káló éppen a visszaöltözését fontolgatja, de ez egyáltalán nem biztos, hogy visszafordítható.

Nem tudom, pontosan mit csinál, de az öltözet és a hangszerek, egyéb tárgyak, amiket már használtunk, a muzsika és a tánc nyilván szerepet játszanak valamiképpen ebben.

Megerkeznek a gyerekek. Lubo odaszalad, Bora visszafogottabb, zavart boldogság.

Mirka szégyenlősen próbál visszavonulni, de ő is örül. Előveszi a babakocsis hangszert, megpörgeti, hogy aláfesse az örvendezést, és hogy csináljon valamit. Kálót érdekli a szerkezet.

Káló muzsikál. Azt a nótát (annak egy változatát, hogy ne legyen teljesen egyértelmű), amit Doja énekelt az 1. színi. Doja is bejön erre, beszáll. Átmegegy a mulatság rendszeren „cigányosba”

Úgy értem, hogy segít a helyzet Kálónak a vizsztatérésben, még ha nem is lehetséges nyomtalanul visszaállni.

Káló az övéi takarásában, Mirka kicsit a szélén áll, mikor bejön Juló és Toma. Juló odaszalad Mirkához, és megöleli, csókolja a fejét, Toma is csatlakozik. Még nagyobb a boldogság.

Am egy pillanatban Juló és Káló (most először) egymásra néznek. Eldönthetetlen, hogy ismerik-e egymást, vagy csak megtetszenek egymásnak. Minden esetre valami van. És ezt Mirka látja.

Sötét

Ezzel a vázlattal kerestem meg Kárpáti István rendezőt, aki határozottan és lelkesen mondott igent a történet közös színpadra állítására. Már a próbákat megelőző egyeztetéseinken kiderült, hogy szerencsésebb találkozásunk nem is lehetett volna: a téma és a mese nemcsak inspirálta Istvánt, de számos színházi- és élettapasztalattal, lényegre törő kérdésekkel tudta gazdagítani a folyamatot.

Felismerések, dilemmák a próbák előtt

A vázlatból István mindannyiunk számára hasznos összefoglalókat készített, amik egyszerre értelmezték és újra is alkották a történetet. Ezek közül talán a legfontosabb:

„Nem volt apám, volt egy lyuk az életemben, egy hiány, amire nem válaszolt anyám, csak ilyen fura dolgokat mondott, ilyen nem kézzelfogható dolgokat, és össze voltam zavarodva, és a fantáziámban kialakítottam egy apa-képet, és aztán, amikor talákoztam két gyerekkel, akik az apjukat keresték, éreztem valami lelki rokonságot, valahogy a dolgok a helyükre kerültek, lett célom, hogy voltaképpen ugyanazt akarom, mint ők, megtalálni az apámat, és elindultam velük, hogy megkeressem őt. De ezek a gyerekek cigányok voltak, és talákoztam azzal, hogy ebben az országban hogyan viszonyulnak a cigányokhoz. És akkor megéreztem, hogy milyen cigánynak lenni, milyen kisebbséginek lenni. És aztán megtalálták az apjukat, és lehet, hogy én is megtaláltam, de valahogy már mindent máshogy látok...”

Ez a Mirka szemszögére koncentráló szűzsé erősen felvetette a történetmesélés kérdéskörét: ki, mikor és kinek mesél. E dilemmák eldöntése nyilvánvalóan erősen hat a résztvevők bevonásának lehetséges módjaira is, de a döntéseket a színészekkel közösen, a próbák alatt akartuk meghozni, hiszen nyitottak voltunk a változtatásra, és szerettük volna, ha mindenki beleteheti saját tapasztalatait, gondolatait az előadásba. Ami azonban eldőlni látszott még az íróasztal mellett, István gondolatait idézve:

„Azt érzem, hogy Mirka a legfontosabb, benne kell kérdéseket generálnunk, őt kell közel hozni a gyerekekhez, rajta keresztül kell megélnünk az élményeket, őt kell megértenünk, vele együtt kell haladnunk, figyelnünk, rácsodálkoznunk, azonosulnunk kell vele, meg kell őt nyernünk a gyerekeknek, belé kell szeretnünk, inspirálóvá kell tennünk, a kuckóját, az elhatározását, hogy most elszökik, megkeresi az apját, és vele együtt kell rácsodálkoznunk Doja történeteire, az apátlan-anyátlan gyerekekre, a cigánygyűlöletre, az emberek gyűlöletére, és arra, hogy egyedül van, védtelen, minden rajta múlik, és helyre kell tennie dolgokat, ki kell kotornia a szőnyeg alól a válaszokat... Mirkán keresztül magunkon kell gondolkodnunk.”

A próbafolyamat lépései

Az előadás blogján (<http://szszproba.tumblr.com/>) végigkövethető részleteiben is a próbák menete, most a szöveg megszületésének szempontjából leginkább fontos állomásokat emelem ki.

1. Közös vizsgálódás – kapcsolódásaink a történethez

Az első néhány próba során saját történeteinket, tapasztalatainkat osztottuk meg egymással a vázlat kapcsán. Feltérképeztük, hogy számunkra milyen témaköröket, tárgyi világot és motívumokat hordoz. Legelső gyűjtésünket meg is örököztük (1. kép).

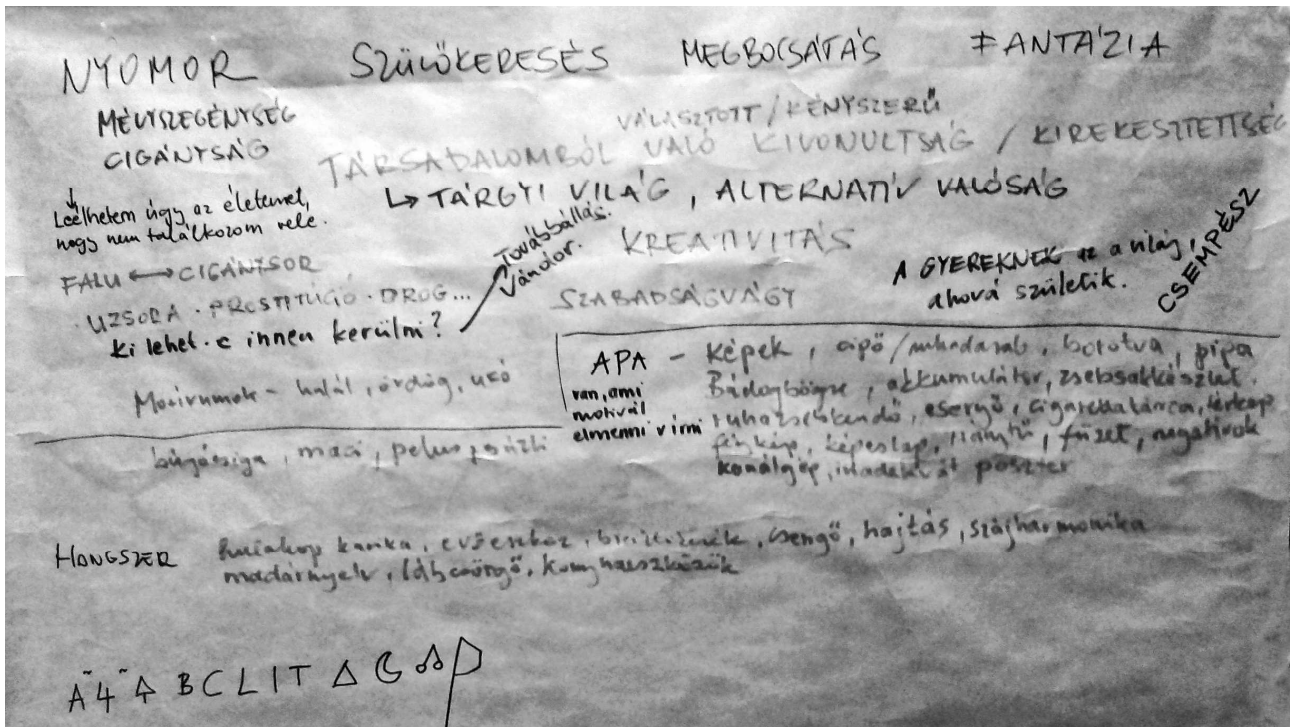
Kulturális kapcsolódásokat keresve e szakaszban olvastunk Holdosi Józsefet, Szécsi Magdát és a Palacsinta hangját, mely egy roma többségű kisiskola alsó tagozatosainak írásaiból álló szövegyűjtemény, és megnéztünk két filmet (Kurosawa: *Dodeskaden* és Zeitlin: *Beasts of the Southern Wild*).

Az első pár nap elemzései és asszociációi nyomán arra jutottunk, hogy *a képzelet bekapcsolása a túlélésért való küzdelembé* érdekel bennünket leginkább, fő témáinkat ilyen oldalról szeretnénk vizsgálni az előadás kapcsán. Ebből egyenesen adódott a továbblépés iránya is.

2. „A múltat jelenné, a fikciót valósággá változtatni.” (a blogról)

Gyermekkorunkban megtörtént esetekből készítettünk monológokat, melyek képzelet és valóság határán tartózkodásról, a történetekkel megoldott krízishelyzetekről, problémákról szóltak. Ezek egy az egyben ugyan nem kerültek be a végső szövegbe, de motívumok, helyszínek és hangulatok annál inkább.

Az első szakaszban olvasott történetek közül válogattunk, és próbáltuk őket úgy mesélni, hogy minél élőbbé váljanak, kapcsolódjanak a mi mesénkhez, és tétje legyen a beszélő számára is. E kísérletek közül néhány részletet be is emeltünk a végső változatba, jelezni fogom őket a maguk helyén.

1. kép: Az első szakasz írásos nyomai

István alapvetése, hogy hallgatóság nélkül a történet képtelen életre kelni, a narrativa-alkotás folyamatát indította el. Az első vázlatban Káló szála, mely egy másik színházi síkon játszódik, a múltból sejlik fel, de minden más színházi jelen időben íródott. A résztvevők belehelyezése ebbe a fiktív jelenbe, anélkül, hogy a figuráink kilépnének drámatanári szerepbe, bonyolultnak tűnt, és a megcélzott korosztály sajátosságai miatt is érdemesnek láttuk ezt a jelent egy reflektálható múltba helyezni, amivel nyilvánvalóan veszítettünk is, például a helyzetbe való belépés lehetőségét. Számptalan különféle próbálkozásunk volt az idősíkokkal és -ugrásokkal kapcsolatban, sokat pepecseltünk annak végiggondolásával, hogy ki mesél éppen, az hány éves, és hány évre van a jelentől. Egyáltalán történik-e bármi a jelenben?

3. Improvizációk

Egyre több és dúsabb jelenetvázunk lett, amiket minden esetben a színészek tesznek valódivá, töltik meg étellel és személyiséggel. Rengeteget improvizáltunk, melyek nagyobb része be is kerül az előadásba, sőt, olyan jelenet is van, mely a kereteit nem átlépve ugyan, de alkalmat teremt a mindennapi rögtönzésre is, hiszen nincs pontosan rögzítve azóta sem. Ezeket jelzem a szövegekönvben.

Ahogy egyre beljebb kerültünk, haladtunk a lényeg felé, elveszni látszott a feszültség és a drámaiság. Egy szimplán elmesélt sztorinak kezdtük látni a történetünket, amiből hiányoznak a drámai elemek. Ez a pánik megnyugvásért kiáltott, így a folyamat közepén ezzel az indulattal is kísérleteztünk. Kitaláltunk egy in medias res kezdőjelenetet, melyben Mirka a babakocsiban ordít, mint egy csecsemő, Bora és Lubo pedig próbálja megnyugtatni őt, kevés sikerrel. Ez az improvizáció annyira erőse sikerült, hogy a későbbi változatban is benne maradt. A drámaiság hiányának érzete eredményezte azt is, hogy a cigánykérdés sztereotípiái helyett Mirka apátlanságának és a testvérpár hányattatott életének feszültségeit kezdjük hangsúlyozni, amivel nagyon könnyű azonosulnia bárkinek, hiszen mindennapi dilemmákhoz kapcsolódik. A döntés, hogy

Mirka teljesen mást tud az apjáról, mint ami az igazság, hazugságban nőtt fel, szintén a drámaiság és a részvétel újragondolásának eredménye.

4. A tisztogatás

Minden jó munka utolsó szakasza az egyszerűsítés: tűnjön el minden, ami felesleges, és a korábbi tisztogatások során nem dobtuk ki. Az érthetőség és a céljaink vezérlik ezt a munkafolyamatot. E szakaszban egyszerűsödött le Káló zenei motívumokra: az eredeti történetéhez képest rejtélyé avanszált, nem tudunk róla mást, mint amit a gyerekei mesélnek. Így a zárójelenet is izgalmasabbnak tűnt.

A tárgygyűjtés és a hangszerépítés motívuma egy kalapra és egy bűgöcsigára szűkült, és elégségesnek is bizonyult ennyi kötődés is apához, sőt, több teret is ad a résztvevők képzeletének.

Doja varázslényként való értelmezhetősége, mindent irányító garabonciás mivolta a képzelet és a valóság határára került. Arra jutottunk, hogy hasznosabb, ha a történetei által miszifikálódik, hogy ne vigyen minket egy olyan világba, ahol minden értelmezhető lehet csodaként, az emberfelettit töröltük a mesénkbel.

A túlélésért kitalált és az elhallgatott történetekről való közös gondolkodás helyét a próbák alatt folyamatosan kerestük, nehéz volna visszaidézni, melyik játékot, beszélgetést mikor találtuk meg. Többféle változatban is kipróbáltuk ezeket az előadások folyamán, a legnagyobb változásokat a további dilemmákkal és döntésekkel együtt jelzem a szöveggönyv utolsó változatában.

SZÉLBEN SZÁLLÓK – szöveggönyv

Beszélgetés a történetekről: Milyen történeteket mesélünk el és miért pont ezeket? Miket nem mesélünk el, és miért nem? Elhallgatott történetek és az elhallgatás következményei. Szépen átfolyunk Mirka meséjébe

MIRKA Tulajdonképpen azt lehet mondani, hogy mesevilágban nőttem fel. Egy mese az életem. Egy kis falu az erdőszélen. Egy kis házban laktunk anyával meg Tomával, a bátyámmal. Volt saját szobám, saját ágyam, játékaim. Ott volt Misa is, a kedvenc malacom, akivel, ha akartam, együtt aludtunk az ólban. Jó, ennek anyja annyira nem örült, de én sok mindent meg tudtam beszélni vele. Meg ott volt Doja, az én házitündérem, aki reggeltől estig történeteket mesélt. Varázslatos történeteket. És igazából mindenem megvolt. Semmire nem kellett panaszkodnom, semmiben nem szenvedtünk hiányt. Valójában le lehetett volna élni így egy egész életet. Anya és Toma eljártak néha éjszaka, akkor még úgy tudtam, hogy takarítani. Ilyenkor elmentem Dojához. Vagy a kuckónkba. A bokrok közé építettük még kisebb koromban, Dojával közösen, nem látszott a fáktól, és vályoggal csináltunk neki falakat is, nagyon kicsi volt, épphogy ketten be lehetett félni. És Doja mindig mesélt. Főleg arról, hogy mit csinál anya meg Toma.

A narrációk szövegeit megírtam, majd a beszélő színész saját szájára formálta, ezután rögzítettük. Mivel rendkívül fontos, főleg itt, amikor beszélgetésből váltunk színházi mesélésre, hogy a szöveg minél inkább közelítsen az élőbeszédhez, így ezek nem szigorúan kötött szövegek, a színészek rendszeresen belefűznek

aznapi, a résztvevőkkel folytatott eszmecsereből adódó gondolatokat, megjegyzéseket.

DOJA És a Toma ott egyensúlyozott a csillag szélén, az egyik lába megcsúszott, és akkor a Toma beesett egy nagy fekete lyukba, hosszú-hosszú alagútba, és ahogy csúszott lefelé, egyre lejjebb és lejjebb, egyszer csak szembe találkozott egy óriás kígyóval, és ez az óriás kígyó rátekeredett a Toma nyakára, abban a pillanatban, és elkezdte fojtogatni, és a Toma feje az egyre csak feketedett, feketedett, feketedett, és akkor megjöttem én, mert tudták a faluban, hogy az egyetlen, aki a kígyó bűvölő tudományát tudja, az én vagyok. És akkor én elkezdtem neki énekelni, a kígyónak, gyere ki, te kígyó, gyere ki, te kígyó, és akkor jött, és húzta magával a Tomát, húzta a nyakánál fogva, hogy majd megfulladt, és akkor egyszer csak megláttam őket, a Toma fekete fejét meg a kígyót, aki kijött, és akkor az én kis varázskésemmel levágtam a kígyó fejét, és Toma megszabadult, nagyot lélegzett, és felsírt. Na, így lett a Toma.

TOMA Anya, abból a kétcsillagosból ne vegyünk. Múltkor megkóstoltam és ihatatlan.

ANYA Figyeld inkább a csapdákat, rettenetesen sok csapda van. A határőrök mindig leteszik. Így fogták meg a múltkor is a Majorost.

TOMA Elkapták a Lajost?

ANYA Milyen Lajost?

TOMA Hát a Majorost.

ANYA A Majoros az Lajos?
TOMA A Lajos az Majoros.
ANYA Nálad van a lámpa? Miért nem világítasz?
DOJA Teliholdkor a víz lehívja a csillagokat, és ahogy a csillagok jönnek lefelé, anyád meg Toma beszáll egy csónakba, kieveznek, anyádnál van egy lepkeháló, egy ekkora, és ahogy jönnek a csillagok, egyre közelebb, anyád „sitty” elkap egyet, aztán be a zsákba. Toma tartja a zsákot. Egyszer csak egy nagy árnyék borul rájuk.
LJUBA Csao mala! Julio!
ANYA Ljubisa!
LJUBA Sta ti treba, leptice?
ANYA Persze.
LJUBA Konyák? Cigaretta? Lekovi?
ANYA Persze.
LJUBA Koliko?
ANYA Ööö.
LJUBA Dobro. Koliko para imas?
ANYA Ööö.
TOMA Deset kartona konyáka. Dvadeset boxa zlatnog Marlboro.
LJUBA To ti ne vredi ni po kurca, decsko!
ANYA Mi van? Mit mond?
TOMA Nem elég neki a pénz. To je zove sto imam.
ANYA Meneküljünk!
DOJA És akkor előbukkan a vízből egy nyolckarú óriásfejű szörnyeteg, az egyik kezében kiskés, a másikban egy bicska, a harmadikban egy nagykés, a negyedikben egy svájci bicska, az ötödikben egy osztergavilla, a hatodikban egy macséta, a hetedikben egy géppisztoly és a nyolcadikban pedig egy kalasnyikov. És Toma halált megvető bátorsággal foláll a csónak orrába, és elkezd a lepkehálóval piszkálni a szörnyeteg orrát, és az nagyot tüsszent. De akkorát, hogy egészen a partig repíti anyádekát.
ANYA Szerinted elkapták Ljubisát?
TOMA Nem tudom. De ha igen, akkor velük sem üzletelünk vagy 10 évig.
ANYA És akkor miből fogunk megélni?
TOMA Majd bejárunk a városba takarítani.

Ez a filmes vágásokra hajazó jelenetfüzér párhuzamosan is készült: István Dojával (Homonnai Katalin) dolgozott a mesén, mi meghallgattuk az első változatot, és Tomával (Lovas Dániel) és Anyával (Nyakó Júlia) erre készítettük el a valós jeleneteket. Eredetileg természetesen sokszoros hosszúságú volt ez is.

MIRKA Ilyen történetek közt éltünk. Ma már tudom, hogy anyáék csempészni jártak. Volt viszont egy történet, amit sohasem meséltek el nekem. Na, az mindent megváltoztatott. Minden évben, halottak napján kimentünk apa síjához. Anya és én elmentünk gesztenyét szedni, Toma meg üldögélt a sínál. Egyik alkalommal, úgy 11 éves lehettem, korábban mentem vissza.
TOMA Holnap elindulok. Összepakoltam. A műhelyben a hátzszakom, felkapom, és megyek. Mi van? Boldogulni? Fogalmam nincs. Anyu megoldja. Mirka? Az a kisbéka? Elegem van! Ja, én vagyok a férfi... A bátyja, az apja, a nagyapja... minden! Jól csinálnom? Az apjánál jobban, nem? Eltűnt, mint a kámfor. Azt se tudja, hogy Mirka a világon van! Hú, ha a kezeim közé kapnám... Mindegy. Hogy mi? Hagyjál már! Itt rohadjak meg? Egy lány kéne? Persze... Ezen a nyomortanyán?
MIRKA Istenem, pedig már tudtam számolni! 1986. Apa halála. És amikor én megszülettem... Apa már évekkal azelőtt halott volt. Apa nem az igazi apukám. És akkor eszembe jutott egy csomó minden, amit addig nem értettem, például, hogy Nóra néni milyen furcsán mosolygott, mikor meglátta a rajzomat a családról. Emlékszem, megkérdezte, mi ez a nagy fekete kő itt, én meg mondtam neki, hogy apa sírja, ő meg elhúzta a száját, olyan arcot vágott, mint mikor Toma valami hülyeséget csinál, és ránézett Klári nőre, és nevettek. És közben megsimogatta a fejem, és azt mondta, hogy ó. Meg a cirkuszos cirkusz.
TOMA Minek csípted így ki magad? Mit akarsz? Három hét múlva szedik a sátorfájukat, és elmennek. Miért csinálod ezt? Akarsz még egy Mirkát?
MIRKA Még egy Mirka? Évekig gondolkoztam rajta, hogyan lehetne kettő belőlem. És csak azon a halottak napján értettem meg, hogy ez az egész mit jelentett. Anya tényleg mindig olyankor volt a legszebb, amikor jöttek a cirkuszosok. És azon a halottak napján hirtelen azt vettem a fejembe, hogy az apám él, és biztosan cirkuszos.
MIRKA Anya, hadd menjek el veled a cirkuszba!
ANYA Mirka, de hát mindig sírsz a bohócoktól. És nem nézed az artistákat, mert félsz, hogy leesnek.
MIRKA Nem igaz!
De, persze, igaza volt anyának. Gyűlöltem a cirkuszt, egyedül a majmokat szerettem, hasonlítottak Tomára. Úgyhogy otthon kellett maradnom „játszani”. Papást. Hihi.
MIRKA (*megpörgeti a bűgőcsigát*) Egyszer azt mondtad, ez pont olyan, mint apa. Az enyém vagy a tiéd?
TOMA Mi van?

MIRKA Az enyém vagy a tiéd?

TOMA Na, menjél ki játszani, felkarcolod a padlót!

MIRKA Miért olyan? Miért olyan, mint az apukám?
Milyen volt?

TOMA Apád? *(Szünet)* Nem sokat szólt, csak táncolt.
Éppen úgy, mint ez a néma csiga.

MIRKA Táncolt?

TOMA Máskor meg muzsikált. De olyankor nem táncolt. Csak állt vagy üldögélt. *(Szünet)*
Anyának erről egy szót se! Gyűlölte.

MIRKA Nem igaz!

Nézik egymást

TOMA Gyűlölte, mert itt hagyta. Köszönés nélkül ment el.

MIRKA Nem igaz!

TOMA Köszönés nélkül ment el. Anya három hétig zokogott. Én is gyűlölöm.

MIRKA *(megpörgeti a búgócsigát)*

DOJA Valójában senki sem ismerte a faluból, csak édesanyád. De mindannyian találkoztunk vele az utolsó éjjelen. Égtek a szentiván-tüzek a réten. Alma sült a parázon. Szólt a muzsika. Táncoltunk mind. A fiúk szorosan fogták a lányok derekát. Forgattak minket kifulladásig. Apád más volt. Úgy tartotta a karjában anyádat, mint a kisgyermeket szokás. Hosszan és lassan ringatta. Nem érdekelte a zene ritmusa. Hömpölygött a saját ütemére. Aztán egyszer csak énekelni kezdett. Egy darabig nem is hallottuk a nagy mulatságban. De lassan mindenki elhallgatott, és többé nem tudtunk szabadulni a daltól. Csodálatos hangja volt. Még most is hallom. Lehunyt szemmel hallgattuk. Még zengett az utolsó hang, amikor felpillantottam, de ő már nem volt sehol. Eltűnt. Mint a szél.

MIRKA Egy kalap. Ennyi volt az apámból. Persze rengeteg történetet találtam ki róla.

Kiscsoportokban Mirka apa-fantáziáit találjuk ki, történeteket arról, hogy mit csinálhat most, mi a legizgalmasabb vagy legfájóbb történet, amit Mirka elképzelt róla. Átgondoljuk, hogy miért pont ezeket képzeleti, mi köze a kitalált történeteknek Mirka valóságához.

ANYA *Játszik és táncol a kalappal. Ha a kiscsoportokban van olyan történet, ami anyáról és apáról szól, azokat beépíti a jelenetbe*

Talán ezen az improvizatív táncon látszik a legjobban, hogy az eredeti jelenetek milyen sokféle módon köszönhetnek vissza a végső változatban, hiszen anya apa kalapjával (ruháival) egy markánsan megírt, végiggondolt szál volt az első verzióban, melyből a legszükségesebb

maradt meg, ráadásul egészen más pontján a történetünknek.

MIRKA Anya...

ANYA *(megijed)* Mirka...

MIRKA Apa kalapja?

ANYA Nem.

MIRKA Ilyen kis feje volt?

Az eredetiben még *ilyen nagy feje* volt szerepelt, de néha a kellékek is beleszólnak a történetbe...

ANYA Soha többet ne tűnj el sötétedés után!

MIRKA *(kérdéseket tesz fel a kiscsoportos munka alapján, például: Apa pásztor?)*

ANYA Menjünk, Mirka! Vacsorát kell főznom.

MIRKA *(kérdéseket tesz fel a kiscsoportos munka alapján)*

ANYA Szedd össze a holmidat, aztán indulás!

MIRKA Doja mesélte, hogy elrepült. A tüzek fölött...

ANYA Igen. Meghalt.

MIRKA Szóval ennyi, anya? Csak ennyi? Ki az apám? Hol az apám? Hm? Soha nem fogsz nekem őszintén beszélni, ugye? Ki vagy te? Te az anyám vagy egyáltalán? Jogom van hozzá, hogy tudjam az igazat! Ki vagyok én? Azt akarod, hogy elmenjek? El fogok tűnni. Ezt akarod?

Fogalmam se volt, hogy mit csináljak. Iszonyú dühös voltam. Nem találtam a helyem. Elfutottam a kuckómba... Nem hittem a szememnek...

LUBO *(heverészik Mirka kuckójában, eszi Mirka almáját)* Szia!

MIRKA Te meg ki vagy?

LUBO Lubo. Bújj be!

MIRKA Ez az én kuckóm.

LUBO Az én erdőm. Kérdezz meg bárkit.

MIRKA Én építettem.

LUBO Ügyes vagy.

MIRKA Menj el!

LUBO Mi ez? *(búgócsiga)*

MIRKA Tedd le!

LUBO Oké. *(Pörgeti)* Így kell?

MIRKA Hallod, takarodj már innen!

LUBO *(Mirka szemébe néz, előveszi a bicskáját, kinyitja...)*

MIRKA Mit akarsz?

LUBO *(vág egy szeletet az almából)*

MIRKA Anya!

ANYA Hol voltál? Már rég aludnod kéne.

MIRKA Anya... Átmehetek Dojához?

ANYA Az éjszaka közepén? Dehogyan.

MIRKA Toma már rég aludt. Lefeküdtem. Próbáltam elképzelni apámat, de csak arra tudtam gondolni, hogy ott az a gyerek az én kuckómban... Nem tudom, meddig forgolódtam, jó soknak tűnt, aztán nem bírtam tovább, kiugrottam az ablakon, és visszamentem a kuckóhoz.

LUBO Mi a szart csináltál?

BORA Én mit csináltam? Miattam bujkálunk?

LUBO Mi van?!

BORA „Elnézést, szeretnék eljutni a városba. Megmondaná, merre kell menni a városba?” „Mit akarsz te a városban?! Örüljél, hogy az erdőben megtúrunk. Takarodjál vissza, ahonnan jöttél, bűdös cigány!”

LUBO Az a csizmás azt mondta, elloptad a tyúkját.

BORA Látsz itt tyúkot?!

LUBO Hát, egyet igen.

BORA Kussoljál!

LUBO Mi van a zsákodban?

BORA Hát, tyúk, az nincs benne.

LUBO Lehetne...

BORA Fogd be!

LUBO Figyelj! Találtam egy ösvényt.

BORA Hol?

LUBO Az erdő szélén.

BORA És?

LUBO Szerintem a városba vezet.

BORA Jó. Reggel megmutatod. Ötkor ébressz!

Ez a jelenet is szerepelt az eredetiben is, ám a cigányság témakörével való foglalkozás hogyanjának változásával változott, áthelyeződött, de a motívumokat megtartottuk, hiszen nem szerettük volna kerülni a témát, hanem természetesnek kezelni, hogy a roma fiatalokkal lehet azonosulni a mi mesénkben, ahogy azt a világunkban is lehet vagy lehetne.

MIRKA Az megvan, amikor a filmekben azt mondják, hogy „akkor döntöttem el, hogy mit fogok csinálni”? Na, én akkor már tudtam, hogy meg akarom találni az apámat, ezért velük tartottam a városba.

SZÜNET

Beszélgetés egész csoportban arról, hogy mások történetei miért és hogyan tudnak hatni ránk, hogyan befolyásolják a tetteinket, gon-

dolkodásunkat, mi kell ahhoz, hogy ez megtörténjen

MIRKA Na, ha ezt mind tudtam volna, nem lepett volna annyira meg, hogy ennek a két gyereknek a története ekkora hatással lehet rám. (*Odamegy Borához*) Szsz! Öt óra van.

BORA Azt a rohadt!

LUBO Mi van már?

BORA Nem mész innen?

MIRKA És elindultak. Mentem utánuk, mint a kiscsibe a kotlós után.

LUBO Mit nézel? Kiússem?

BORA Ne vigyorgjál!

MIRKA Mentek, és mentek, át egy patakon, megmászta egy hegyet, átmentek egy réten...

LUBO (*eldobja a pokrócot*) Hozd vissza!

BORA Vegyelek feleségül? Mit akarsz?

LUBO Takarodjál innen!

BORA Hagyd már! Úgyse megy el.

MIRKA ...még egy hegyen át, az Óperenciás tengeren...

LUBO (*üvöltgeti Mirkát*) ÁÁÁÁÁÁ!

BORA Ne üvöltésél már!

LUBO Mi van már?

BORA Kussoljál! Elég volt.

MIRKA Végül elérték egy rétre, zümmögött az egész rózsaszín fények. Tüzet raktak. Énekeltek. Beszélgettek.

BORA Kérsz almát, kicsi?

LUBO Mit eteted?

BORA Kussoljál!

MIRKA És megszoktak.

LUBO Hozz vizet!

BORA Ne ugrátsd!

LUBO Mit véded?

BORA Kussoljál!

MIRKA Végül már el is felejtették, hogy ott vagyok.

BORA Lefekszem, csá!

MIRKA El akartam aludni, fáztam. Nem féltam. Csak jöttek ezek a képek, hogy most mi lehet... kutyákkal keresnek? Vagy a hegy mögül felbukkan mindjárt egy helikopter, fényszórókkal, „Csss! Mirka! Mirka! Körbevettük a megyét! Most még előjöhetsz feltartott kézzel!” Olyan egyedül vagy hirtelen. Hogy kerülsz ide? Ki ez a két gyerek? Otthon meg őrzöngnek, tépik a hajukat, atkozna, verik a Doját, azt hiszik, rejteget, vagy azt hiszik, éjszaka elvágta a torkod, mert kérted anyát, hadd mehess át, és azt

- mondta, késő van, és biztos kimásztál az ablakon, és átmentél, és elaltatott, és berakott egy zsákba, és eladott. Látod anyut, ezt az arcot, ezt a rémületet, a kétségbeesést, ilyen még sose láttál, sose nézett így rád, és ez szörnyű. És amikor végül hazamész, ülnek az ágyon, bámulnak maguk elé.
- MIRKA Anya, megígérem! Soha többé... Meg se mozdulok. Egy lépést se. Soha többé nem bántalak. Soha, soha, soha többé nem csinállok ilyet. „Csinálj, amit akarsz! Csak csinálj valamit!” Felmossak? Főzök vacsorát! Fázol? Éhes vagy? Szomjas vagy? Csináljak süteményt? Szedjek virágot? Hajtogassam össze a ruháid? Fésüljelek meg? Pusziljalak meg? Meséljek? Hogy tehetem jóvá? Hogy csináljam? Toma, hogy csináljam? Toma, figyelsz rám? Ne fordulj el! Nem akartalak bántani. Sose tudnálak bántani. Csináljatok már valamit! Mondjatok már valamit! Ne hagyjatok egyedül! Tépjem ki a hajamat? Vágjam le a karomat? Akasszam fel magamat? Menjek világgá? Hagyjalak itt titeket? Elmenjek? Mit csináljak? Doja, mit csináljak? Anya nem mond semmit. Toma elfordul. Mit csináljak? Mit csináljak anyukám nélkül? *(Sírva fakad)*
- BORA Gyere, kicsi! Fázol? *(Átöleli, melegíti, énekel)* Jákobnak volt hat fia, mind a hat csizmadia: Simi, Samu, Sámuel, Dini, Dani, Dániel. Jóóéjszakát! A jelszó: holnap.
- MIRKA Nem vagyok az a bőgős típus, nagyon ritkán sírok, de akkor... *(Bőg)*
- LUBO Hallod, Mirka?
- BORA Hallottál már a Csulánóról?
- LUBO Tudod, miért Csulánó? Kicsi, fekete, és mindig köpköd.
- BORA Olyan, mint egy ördög.
- LUBO Egyszer elindult, elérkezett egy nagy tóhoz, amiben egy csomó hal volt.
- MIRKA *(hüppög)* Milyen hal?
- LUBO Nem tudom, voltak benne pontyok, harcsák, aranyhalak...
- BORA Az aranyhalak voltak ott a királyok. Azé volt az egész tó. A többiek meg adót fizettek.
- BORA *(átfordul a másik oldalára)* Nem tudok mit csinálni vele...
- LUBO Menjél ki az útra, ott bőgjél!
- BORA Hallottál már a mérges pókokról? Tudod, mit csinálnak a mérges pókok? Bemásznak a bömblő gyerekek pofájába, és szétrágják a gyomrát.
- MIRKA *(sikoltozik)*
- BORA Kussoljál! Csss! Oda nézz! Úristen!
- LUBO Látod?
- BORA Egy mérges kígyó!
- LUBO Kussoljál, meghallja!
- BORA Be fog mászni a seggedbe!
- LUBO Ott jön! Ott mozog!
- MIRKA Hol?
- BORA ÁÁÁ! Segítség!
- LUBO Ne! Már itt van! Itt van! Itt van alattad! Meg fog ölni!
- BORA ÁÁÁ! Meghalok!
- LUBO Kiszívom! Ki kell szívni! Szívd már ki! Meg fog halni!
- BORA Meghalok! Segíts már!
- LUBO Úristen!
- BORA Lubo! Szívd már ki! ÁÁÁÁÁ!
- LUBO Le kell vágni! El fog fertőződni.
- BORA Levágom én a te fejedet! Na, azt hiszem, végem van. Mondd meg a... pának...
- LUBO Hogy?
- BORA Hogy mondja meg a Jézuskának, hogy ne hozzon nekem semmit, mert én már nem leszek, és puszilom Ágikát, és úgy rendelkezem... hogy a ruháim...
- LUBO Az enyémekek lesznek!
- BORA Mi lesz a tiéd?
- LUBO Hát kié?
- BORA Nem baj, a ruháimat égessétek el! A hajamat fonjátok be!
- LUBO A hajadat majd elégetjük.
- BORA Kussoljál már! Fonjátok be... és a fogaimból csináljatok gyémántot!
- LUBO Viselni fogom a gyémántokat.
- MIRKA És ekkor elfogytak a könnyeim.
- LUBO *(suttog)* Hallod, Mirka? Ez meghalt. Felment Csodáliába.
- BORA Kussoljál már, Lubo!
- LUBO Mi van? Haljál meg! Halott vagy.
- MIRKA Mi az a csodália?
- BORA Na, elég lesz már! Aludjál! Úgy, ott a sarokban! Gyere! Jól van! Középre! Alvás! Kuss!

A babakocsiban sírós kezdőjelenetből lett ez, valójában Mirka és a testvérek kapcsolatának kezdetére került, mivel az előadás időkezelése már eleve bonyolult, hiszen Mirka felnőtt korából mesél egy sztorit, amiben ő 11 éves, és találkozik a „zacisokkal”, akik mesélik neki, hogy mi történt, mielőtt az otthonba kerültek. Jobbnak láttuk ezt nem bonyolítani, és legalább a három gyerek közös történetét lineárisan mesélni.

MIRKA Ott dideregtem a fűben, felettem, karmyújtásnyira az a sokszázmillió csillag... Csodália. Tudod, hol van Csodália? Az egy gyönyörű csillag. Az a fényes, ott. Körülötte halványabb, és az egész így fényes. Az ott. Milyen idétlen név... Miért nem Csodália? Na, mindegy... Ott van az anyukájuk.

BORA Aludjál, Mirka!

MIRKA De miért van anyukátok egy csillagban?

BORA Megölöm!

MIRKA *(suttog)* Hogy került oda?

BORA Úgy került.

MIRKA Mikor került?

BORA Mirka, beszartál? Mi van? Csicsija, Bubája!

MIRKA Mikor?

LUBO Hát, amikor... Ott voltunk a konyhában...

BORA Ott a konyha, menjél el, ott a konyha! Mondd csak el!

LUBO Elmondom! Kussoljál!

BORA Mondd csak el! Leszarom.

Egy korábbi változatban ezt még Bora (Pallagi Melitta) mesélte, de később nem tűnt logikusnak, az eddigi vagányságához képest, így inkább átadtuk Lubónak (Tárnoki Márk). Az egész történet egy mese volt, ezt a drámaiság miatt változtattuk jelenet-té.

BORA Csináltam anyunak ajándékot, amivel menjen Csodáliába, és kész kellettennem, mielőtt még indul. És nagyon sokat köhögött, már egyre többet, és tudtam, hogy azért van, mert nagyon kelljen gyakorolnia, hogy el tudjon repülni. És feküdtem a bunkerben, azt a Lubóval építettük, és Lubó meg, kértem, hogy segítsen, mert nem leszek kész. Volt sok gyertyánk, mert nem volt villany nálunk, és volt fehér gyertyánk, meg piros gyertyánk, és én csináltam viaszból egy szívet, és amikor fel akartam szedni a tálcáról, akkor kettétört a szív, és tudtam, hogy meg kell javítani, de már csak fehér gyertyám volt, úgyhogy ilyen felemás lett a szív. És akartam, hogy a Lubó jöjjön segíteni, de ő meg folyamatosan apánkon lógott, azt mondta, hogy nem is akar velem játszani, csak nem tudta, hogy ez nem is játék. Apa nagyon szomorú volt, meg se nézte, hogy mit csinállok. És aztán végre egy kis idő múlva sikerült rávennem a Lubót, hogy meséljük el apának, hova megy anya, és megmutattuk neki Csodáliát. Kijöttem a bunkerből, odamentem Lubóhoz meg apához, megfogtam a kezét, megfogta az enyémet a másikkal, apámnak nagyon nagy keze volt, nagyon nagy keze volt és nagyon meleg keze volt neki, nagyon ritkán fogta meg a kezemet,

mert mindig foglalt volt mindkét keze, mert folyton muzsikált, és most nem volt semmilyen hangszer nála, és akkor megfogtam, és mondtam, hogy gyere, apu, mutatok valamit, meg kell mutatnom a Csodáliát, és ő megfogta a Lubó kezét, mert volt neki két óriási keze, és odamentünk az ablakhoz, és felmutattam az égre, és megmutattam nekik a legfényesebb csillagot, és elmondtam nekik, hogy ez Csodália, és hogy oda fog menni anya, és azért kell odamennie, mert Csodáliában nincsenek emberek, akik szeretik egymást, hanem mindenki csak utálja egymást, és az én anyukám mindenkit szeret.

LUBO Anyu feküdt az ágyban... *(köhögés)* apu ott ült a sarokban, játszott...

APA *(játsszik)*

LUBO Apu! Baj van?

BORA *(csöndesen)* Lubo! Gyere!

LUBO Mit csinálsz?

BORA Csodália térképe.

LUBO *(megszagolja)* Ez büdös.

BORA Nem büdös.

LUBO Mi ez?

BORA Odaadjuk anyunak, és így fel tudja vinni Csodáliába.

LUBO Felvinni?

BORA Persze.

LUBO Anyu fel fog menni?

BORA Fölvívták.

LUBO Miért?

BORA Hát, mert ő hozza a szeretetet. Nem érted? Összefogtak az angyalok, hogy keressenek egy embert, és anyut találtak az egész világon, aki mindenkit szeret, meg akit mindenki szeret, meg ő is szeret mindenkit. Nem érted? Mindegy. Ez hülye!

LUBO Én nem mehetek?

BORA Persze, hogy nem mehetsz. Hogy mehetnél? *(Köhögés)* Hallod? Repülni tanul. Na, gyere! *(Bemáshoz)* Látod, még gyakorol. Gyerünk, anyu! Gyerünk anyu!

Apa hangszere sirva fakad.

Bora és Lubo kijönnek. Odakuporodnak az apjuk ölébe

BORA Nézd csak! Nincs is messze. Hahó! Sziasztok! Nézd, hogy veszekednek! Hogy kiabálnak! Tépik egymás haját! Ne féljete, még egy kis gyakorlás, és akkor már repül is az anyukánk, kitarja a nagy, hófehér, lilíompiros szárnyait, és rendet tesz! Hahó!

LUBO Miért ő megy?

BORA Mert ő a világon az egyetlen jó ember, aki mindenkit szeret, és őt is szereti mindenki, és

ha mi is elég nagyok leszünk...

LUBO Csináljon valami rosszat! Valami rosszat kéne csinálnia!

BORA De hát az én anyukám nem tud semmi rosszat csinálni, még a pogácsát is ő csinálja legjobban. Meg ő söpör a legszebben.

APA Vacsora? A konyhafőnök mai ajánlata egy alma. Lubo, nálad van a késem?

LUBO *(odaadja neki)* Igen.

APA *(mintha háromba vágná, odanyújt egy-egy darabot Borának és Lubónak, beleharapna a sajátjába)*

BORA Ne, ne, ne! Legyen az, hogy te vagy a háromfejű sárkány, aki útját állja anyának, aki éppen Csodália felé repül!

APA Na, mi van asszonyság?

BORA Na, te háromfejű sárkány, most megküzdünk.

APA Ó, maga nagyon bátor asszony!

BORA Megyek Csodáliába, és senki nem állhat az utamba.

LUBO *(nevet)* Még!

APA Hát, én most derékba vágom magát asszonyság.

BORA Nem hiszem, mert én meg ráülök a maga fejére, hogy leesik.

APA *(bekap egy darabot az almából)* Na, de nekem még mindig van két fejem, asszonyság.

LUBO És akkor most mi történik?

BORA Lerúgom a büdös szájú sárkány második fejét is.

APA *(bekap még egy darabot az almából)* Még mindig van egy felem, és azzal sokkal okosabb vagyok magánál, asszonyság!

BORA Bizonyítsd be!

APA Hát fogom, és leharapom a kisujját a bal lábáról.

BORA *(leharap egy darabot az almájából)* Jajjaj, de én meg csinállok egy tripla szaltót, és levágom a harmadik fejét is.

APA *(bekapja a maradék almáját)* Ennyi. A halál. Pakk!

BORA Akkor én nyertem?

APA Hát, mi nyertünk. Nem? Mi nyertünk, kislányom.

BORA De akkor anya megy Csodáliába?

APA Igen, anya el fog menni, és mi itt maradunk.

BORA Akkor meg kéne mondani anyának, hogy majd vigyen fogkefét is!

APA Anyátok itthon se szokott fogat mosni.

BORA De. Láttam. Múlt héten is.

APA Biztosan vasárnap volt.

A vacsorázás közbeni játék egy jól sikerült improvizáció alapján került a szövegbe, valójában az eredeti történetben a Káló szalában elrejtett, a család meghittségét, normalitását igazoló képet igyekszik megteremteni. Ez a vacsora-jelenet a mai napig nem rögzített, a két színész (Spilák Lajos és Pallagi Melitta) az említett kereteken és célokon belül szabadon játszik a vacsorára jutó egyharmad-egyharmad almával.

LUBO *(hozza a kannát, odaadja az apjának)*

APA Gyertünk Lubo! Csörgezd le a csillagokat az égről!

BORA *(kiszalad az anyjához)*

APA Egyet-kettőt-hármat-négyet...

Kannáznak

BORA *(visszajön, nézik egymást, csend)*

APA *(tereli a kisfiú figyelmét, kannáznak)*

BORA *(közben)* És anyu elaludt. És akkor anya nem kelt fel reggel. Meg utána se. És akkor utána apám elkezdett inni, mert nem bírta elviselni, hogy anya már elment. És jöttek valami nagyon furcsa emberek, akik azt mondták, hogy el fognak minket vinni innen, merthogy itt kosz van, és hogy amúgy mi is cigányok vagyunk. És akkor fogtak és bedobtak minket a zaciba.

APA *(kimegy)*

MIRKA Mi az a zaci?

BORA Mindjárt elmesélem.

MIRKA Zaci... Laci zaci. Zac. Az egy város? Tényleg nem tudtam, mi az.

BORA Azt hitted ugye, hogy úgy van, ahogy a gyerekrajzon, hogy vándorol a réten a négy sündisznó, a legnagyobb, a kisebb, a még kisebb és a legkisebb, és fölöttük ilyen karéjos betűkkel, hogy Apu, Anyu, Bora, Lubo...

MIRKA Vagy Anyu, Toma, Mirka, Misa.

BORA De hogy együtt vándorolnak, abban biztos voltál?

MIRKA Semmibe se voltam biztos.

BORA Hát, tudod, vannak olyan gyerekek, akiket bevágnak a zaciba.

LUBO „Kiemelnek” a családból.

BORA Mint a hentesnél a májadat.

LUBO Igen.

MIRKA A múltkor egy haverom meresztette a szemét, mikor a gyerekkotthonra azt mertem mondani, hogy „zaci”. Nézett, hogy hogy lehet ilyet mondani. Mondtam, egy zacis haveromtól hallottam. Ami igaz is.

BORA Gyerekotthon. Az barátságosabb.
 LUBO Nagyon.
 BORA Ott nincs se Apu se Anyu.
 LUBO Csak Bora és Lubo.
 MIRKA És ez nekem olyan távol volt akkor, hogy el se tudtam képzelni, hogy az itt van, hanem valahol messze, az üveghegyeken túl...
 BORA Békéscsabán.
 LUBO Vagy Pesten.
 BORA Vagy máshol.
 LUBO Sri Lankán...
 MIRKA És hogy a Lubo ott lett öt éves...
 LUBO Mekkora buli volt...
 BORKA Holdacska csoport...
 LUBO Kisfiú szoba...
 BORA Ott volt a Navradi...
 LUBO Meg az a köcsög Szilógyi...
 BORA És Nusi néni...
 LUBO Meg az ő kedves születésnapjókívánságai...
 NUSI (*kintről*) Lubóka! Tudod, mi lesz, ha nem fogod be a mocskos pofádat!
 NAVRA (*röhög*)
 LUBO Pedig meg se szólaltam.
 BORA De sírás lett a vége.
 MIRKA Mi történt?
 BORA Lubo!
 LUBO Mi van már?
 BORA Mi az a szekrény?
 LUBO Hagyjál már...
 BORA Mondd neki, úgyse tudja.
 LUBO Hát... az ilyen...
 BORA Bálterem, ja.
 LUBO Hát, ilyen... egyszer két méteres...
 BORA Ne túlozz!
Felkapcsolja a kislámpát
 MIRKA Mi történt?
 SZILÓ Ismertem egy embert, ő mesélte, hogy egyik éjjel ült otthon, kopogtak az ablakon, kiment, és ott állt egy lány, fehér arcú, vért folyt a füléből, állt, nézte, és annyit mondott, hogy „Kéééerek vizet” Gyorsan a konyhába, tölti a vizet, kimegy, a lány sehol. Elment. Másnap, dolgozik, hazamegy, este tévézik, kocogtatnak az ablakon, kimegy, ott áll a lány, fehér arcú, folyik a vér a szeméből, nézi, „Kéééerek vizet” Gyorsan a konyhába, tölti a vizet, kimegy, a lány sehol. Harmadnap, dolgozik, dolgozik, de jár a feje, ki ez a lány. Isszák a kávé, ott egy

munkás, azt mondja: „Ülök este, kocogtatja valaki az ablakot, kimegyek, egy lány van ott, fehér az arca, folyik a vér a füléből, néz a szemembe, azt mondja, „Kéééerek vizet”, kimegyek, töltöm, fordulok, elment. Második napja ez van.” „Fehér arcú?” „Igen.” „Fekete hajú?” „Igen.” „Sovány, ugye?” „Ja.” „Van itt egy vágás, itt, a bal arcán?” „Tényleg.” „Na, azt ismerem.” „Hogyan?” „Azt tudod, ki?” „Ki?” „A benzinkutas lánya.” „Hogy?” „Csak hát, van egy kis gond.” „Hogy lenne?” „Hogy halott.” „Hogy mi?” Hát, hazamegy, este ül, jár a feje, jár a feje, egyszer csak, kocog az ablak, hát ez? Megy ki, hát ott a lány, fehér, folyik a vér a füléből, folyik a vér a szeméből, folyik a vér a szájából, így nézi, azt mondja „Kéééerek vizet” Hú, hát fordul, ki a konyhába, tölti, fordul, vissza, ott a lány, nézi. Hát, azt mondja, „Kérdezhetek valamit?” A lány csak nézi. Azt mondja, „Maga a benzinkutas lánya?” (*Üvölt*) „NEM!”

Amikor a zacis részek bekerültek, már nagyon egyértelműen tudtuk, hogy a történetekről, a funkcióikról, a szerkezetükről akarunk közösen gondolkodni és alkotni a résztvevőkkel, ezért olyan sztorikat kerestünk, amik valamilyen különböznek az eddigiektől. Ilyen ez az ijesztős mese is, ami egy létező mese átírata.

NAVRA Aztarohadt! (*Röhög*)
 NUSI (*kintről*) Na, most volt elég! Ha nem kussoltok, szekrény az egész rohadt bandának. Szilógyi, megértetted? Nekem is szükségem van némi alváásra.
 NAVRA Lubo! Sírsz? Mi van?
 SZILÓ Hogy nézel ki? Hogy néz ki?
 NAVRA Mit szeretnél? Idézzük meg anyádat? Szilógyi megidézi.
 SZILÓ Akarod?
 NAVRA Na? Akkor kérdezed?
 LUBO Mi?
 NAVRA Mondd már! Szellem, itt vagy? Mondd már!
 LUBO Itt vagy?
 NAVRA Szellem, itt vagy?
 LUBO Szellem, itt vagy?
 NAVRA Végre!
 SZILÓ (*csönd*) Itt van.
 NAVRA Aztarohadt! Egyedül van? Kérdezd már!
 LUBO Mit?
 NAVRA Egyedül van?
 LUBO Egyedül van?
 NAVRA Anyádat kérdezd! Befostál? Kérdezd!

LUBO Anya...

NAVRA „Egyedül vagy?”

LUBO Egyedül vagy?

Csend

SZILÓ Nem.

NAVRA Jáááj!

LUBO Mi történt?

SZILÓ Itt van az ördög is.

NAVRA Úristen!

SZILÓ Kinyílt a pokol kapuja!

NAVRA Jézusom! Kérdezz valamit!

LUBO Mit?

NAVRA Kérdezz már! Anyád kit szeretett?

LUBO Hogy?

NAVRA Téged vagy Borát? Kérdezd már!

LUBO Anyu! (Sírás szélén)

NAVRA Mi van, kislány vagy? Gyerünk már! „Anyu!”

LUBO Anyu...

NAVRA „Kit szeretsz jobban?”

LUBO Kit szeretsz jobban...

NAVRA „Borát?”

LUBO Borát...

NAVRA „Vagy engem?”

LUBO engem...

Csend

SZILÓ Nem.

NAVRA Mi az?

SZILÓ Nem szeret.

LUBO *(kopog a falon)* Bora!

NAVRA Ki hiányzik jobban? Bora vagy Lubo?

LUBO Bora!

NAVRA Ki hiányzik jobban?

LUBO Bora!

NAVRA Mondd már!

LUBO Bora!

NAVRA Mondjad már!

LUBO Bora! *(Üti a falat, üvölt)* Bora!

NAVRA Ki hiányzik?

LUBO Bora!

NAVRA Ki hiányzik?

LUBO Hagyjál!

NAVRA Kussoljál, nem megy el anyád.

LUBO Bora!

NAVRA Itt marad, ráül a mellkasodra, megfulladsz!

LUBO Bora!

BORA *(kintről, üvölt)* Engedd ki! Nyisd ki az ajtót! Szétverem a pofádat, te szarházi! Gyere ki! Lubo! Lubo!

NUSI *(kintről)* Ki az isten az már megint?

BORA ÁÁÁÁ!

LUBO Bora!

NUSI Hol a másik? Luboka!

NAVRA Nézd már, összehugyozta magát!

SZILÓ Szétveri a pofámat! Nusi néni! Agyonver!

NUSI Nyisd ki azonnal! *(Berakja Borát Lubo mellé)*

BORA *(Zihál)* Gyere, kicsim! Ne félj! Mindjárt kienged. Már villanyoltás van. Mindjárt kienged. *(Csend)*

Nusi néni! Nusi néni! *(Csend)*

Tessék kiengedni! Ne haragudj, Nusi néni! Engedj ki! Tessék kiengedni! Nusi néni, félek! Nusi néni! Engedj ki! Engedj már ki! Engedj ki te szemét! Rohadt anyádat, te szemét! Ki akarok menni! Anya! Anyukámat akarom!

Rázza az ajtót, zokog

NUSI Elég lesz már.

BORA Nusi néni!

NUSI Ha bőgsz, elfogy a levegőd és megfulladsz.

BORA Mi van?

NUSI Nem szeretnék reggel hullát találni.

BORA *(leül a kőre, becsukja a szemét.)*

LUBO *(odamászik hozzá, az ölébe vessi, dédelgeti)* Semmi baj.

BORA Haza akarok menni.

LUBO Semmi baj. Itt van.

BORA Mi van?

LUBO Nem látod?

BORA Mi a szar van, Lubo?

LUBO Tényleg nem látod?

BORA Lubo, fogd már be a pofádat!

LUBO Ne haragudj rá! Még nem tudja.

BORA Fogd már be!...

LUBO *(gyufát gyújt)* Köszí, anyu. Na, ez volt az ajándék. Ott volt. Egy gyönyörű arc. Nagy, fekete szemek. Nem féltem. Nem is kellett félni. Ott volt. És néztük egymást.

Tudom, már nem szabad. A hülye Misi miatt. Ki fogom mosni. Tudom, hogy kell. Nem kell, hadd pihenjen. Oké. *(Ad egy pillepuszit Borának)*

BORA Mi a szart csinálsz?

LUBO Miért beszélsz ilyen csúnyán?

BORA Mi van?
LUBO Csomó lesz a nyelveden.
BORA Kivel beszélés?
LUBO Ott volt anyukám. És azóta is. Minden nap átmegyek a szemem mögötti világba, és minden nap beszélgetünk. Végighallgat, aztán ő beszél.

A zacis történetek egy része Szécsi Magda írásainak parafrázisa, a *szemem mögötti világ* pár mondata pedig egy az egyben idézet.

BORA Lubo!
LUBO Igen?
BORA Menjünk innen el! Hallod? Menjünk innen el! Egy póló, egy gatyka, oké? Pár zsömle, és megyünk. Oké? (*Mirkának*) És akkor apa írt, hétszer, és nagyon vártuk, hogy jöjjön értünk, és akkor nem jött, mindig csak mondta, hogy majd jön. És akkor egyszer jött a Nusi néni, és akkor már nem hozott levelet.
LUBO Nyilván azért, mert utált minket, és eldugta az összes rohadt levelet, amit apa küldött. Mi meg rajzoltunk apának folyton.

Előveszi a képeket – üres lapok

BORA De nem tudtuk, hová küldjük. Csodália, mi? Na, akkor elhatároztuk Lubóval, hogy megkeressük apánkat. És akkor így indultunk el. Na, én alszom.

MIRKA (*elveszi Lubótól a lapokat*) Lubo és Bora telerajzolta a lapokat. Nem igazán tudtam eldönteni, mik azok, csak annyi látszott, hogy csupa olyan történet, amit nekem nem meséltek el.

Kiscsoportokban a gyerekek rajzolják, amit szerintük Lubo és Bora apának készített

Tudod, ez olyan, mint... nem tudom... a karácsonykor. Ez az édes várákozás, hogy mikor szól már a csengő, és akkor végre be lehet menni, és anya még erőltet egy mennyből az angyalt, de közben te már azt lesed, hogy kié az a baba, nyilván nem a Tomáé. Olyan magától értetődő minden. Olyan izgatott vagy. Azt érzed, repülni is tudsz.

És közelebb, és egyre közelebb, és meg fogjuk találni, minden rendben lesz, sikerülni fog. Össze tudnálak csókolni, Lubo. Úgy szeretlek, Bora!

BORA Szia, apu!

APA Bora? Lubo?

Zavar. Bora odaszalad, megölelik egymást. Közben Bora beszél apa kabátjába. Lubo csak áll, nézi őket, most lehet végre kisfű

APA Na, jól van... Lubo. (*Kezet fognak. Megölelik egymást*) Hány éves is vagy?

LUBO Tizenhárom.

APA Kész férfi. (*Ránéz Borára*) Hölgyem. (*Zavar*) A 9.30-assal jöttetek?

LUBO Nem.

APA Hát?

LUBO Gyalog.

APA Onnan? Tudják, hogy eljöttetek?

LUBO Nem.

APA Szöktetek. (*Zavart csend*) Megkaptátok a lapokat?

LUBO Hát. Kaptunk. Mi meg rajzoltunk neked. (*Odadja neki, amit a gyerekek rajzoltak*)

APA Jól van.

Zavart csend. Végignézi és kommentálja a lapokat ugyanolyan zavarban, mint eddig

BORA Akkor hazamegyünk, apa?

APA Hát. Igyunk talán valamit. Fröccs? (*Veszi a kalapot*)

MIRKA (*kiszúrja a kalapot – nem érti*)

APA (*összeakad a pillantása Mirkáéval*) Hát ő? Veleetek van? Ki vagy te?

Csönd. Anya, Toma, Doja megjelenik. Csönd.

Doja a kalappal zavartan mesélni kezd a nagy forgószélről, ami mindenkit felkapott, a kalapba kapaszkodva szállnak, és az meg viszi őket el

MIRKA (*mind visszazárlingóznak a hangszerek mögé, és játszani kezdenek, kivéve Julót. Ő Mirkát nézi*) Egyszer csak mind eleresztették a kalapot, és puhán földet értek. Csak nézték, ahogy a kalap száll az égen. Bekebelezi a csillagokat, eltakarja a Holdat, megkerüli a Napot. Kicsit közelebb ereszkedik, majd hirtelen elszáll a szélben.

Mirka a fejére teszi a kalapot, apát nézi. Sötét

Ez a negyedik változat a végére, egyikkel sem voltunk igazán elégedettek, mert mindenképpen lebegtetni akartuk, hogy Káló apja-e Mirkának vagy sem, miközben mi nyilvánvalóan azt gondoljuk, hogy igen, ami nem is egyszerű feladat, de nem is biztos, hogy hasznos. Feladtuk egy ponton, és elkezdtek vállalni, hogy az apja, azóta egy kicsit többen kételkednek benne a résztvevők közül, hála istennek. Egy másik szempont az volt, hogy lehessen a befejezés kapcsán még egy kört beszélni a résztvevőkkel arról, hogy milyen a jó történetvég, amire leginkább az tud alkalmat adni, ha kétségek között maradnak, hiszen ebben az esetben feszültség, akár indulat is születhet bennük, ami könnyen gerjeszthet értelmes vitát.

VARJAK

Pass Andrea

Színházi nevelési műhelymunka a dramaturg perspektívájából

A *Varjak* című program fókuszát egy évvel ezelőtt így határoztuk meg: *a szabadság és az önrendelkezés az identitáskeresés folyamatában*. Olvasgatva régi jegyzeteimet, hogy összeállítsam ezt a visszatekintő próbanaplót, feltűnt, hogy mennyire rímél ez a fókusz arra, ami írás közben történik a szerzővel. Hiszen az író munkája során a saját szabadságát éli meg, miközben folyamatosan keresi önmagát. De mennyiben változik ez az élmény, vagy az írói mechanizmus egy közös műhelymunka esetében?

Márciusban lesz egy éve, hogy létrehoztuk a *Varjak* című színházi nevelési foglalkozást.

A program létrehozásában közreműködő színész-dramatanárok: Benkő Ágnes, B. Péter Pál, Lipták Ildikó, Nagy Zsuzsi, Pesti Arnold, Kazári András, helyette később Márton Kristóf, díszlet-jelmez: Ondraschek Péter; zene: Komlóczy Zoltán, rendező: Kaposi László

Azóta az ország sok nevelőintézetébe eljutott a program. Az alapját képező szövegek könyv ez alatt az időszak alatt is változott. Mivel a *Varjak* alkotói csapata nem egy társulat, hanem erre a produkcóra állt össze, én, a program dramaturgja, az első játékok után már nem tudtam a foglalkozásokon részt venni. A szöveg alakítása a bemutatót követően a rendező és a színészek feladata lett, hiszen ők tapasztalják meg alkalomról alkalomra, hogy mi az, ami jobban működik, mi az, amit érdemes átdolgozni. A most közölt szövegek könyv végső tisztázását Kaposi Lászlóval, a program rendezőjével közösen végeztük el. Az olvasó nem egy drámát tart majd a kezében, hanem egy műhelymunka eredményét – amiben igyekeztem külön jegyzetekben kibontani ennek a közös szövegalkotási módszernek, illetve a TIE (Theatre in Education) műfaji sajátosságainak a szöveg alakulására gyakorolt hatását.

Összehasonlítva más munkáimmal, ahol írtam és rendeztem az előadást, sokkal egyszerűbbnek tűnt a próbafolyamat. Életemben először dolgoztam az „alkalmazott szerző” szerepében TIE program keretén belül. Számomra is meglepő volt, hogy mekkora kihívás az amúgy oly régóta vágyott közös műhelymunkában való részvétel.

De mik voltak azok az elsődleges feltételek, körülmények, amik befolyásolták a *Varjak* próbafolyamatát, és ami az én számomra, azaz a dramaturg munkáját tekintve meghatározóak voltak?

- A téma a megrendelőtől, azaz a Kék Vonaltól érkezett (tehát nem saját téma).
- A program nevelőintézetben élő, a szökést már korábban megkísérlő, vagy szökés előtt álló gyerekeknek készül.
- Rövid, ugyanakkor nagyon intenzív próbafolyamat állt a rendelkezésünkre.
- A színészeket nem ismertem.
- Két, számomra fontos szakemberrel, Kaposi Lászlóval és Lipták Ildikóval dolgozhattam.

A próbafolyamat szakaszai

1. szakasz

Az első időszakban azzal foglalkoztunk, hogy minél jobban megismerjük a nevelőintézetben élő gyerekek életkörülményeit, a szökés lehetséges motivációit és annak különböző kimeneteleit. A kutatás után ezekre a témákra jeleneteket improvizáltunk a színészekkel. Ebből a gyűjtésből elindulva próbáltunk egy olyan történetet kitalálni, amellyel a probléma feldolgozhatóvá válhat a gyerekek számára. Közben a Kék Vonal munkatársai is elláttak minket nem csak fontos információkkal, de a témát illetően javaslatokat is tettek, hogy melyek azok a problémák, amiket meg kéne jelenítenünk az előadásban. Ugyanazokat az élethelyzeteket nem lett volna szerencsés megmutatni, amikbe ezek a gyerekek kerültek/ kerülhetnek, főleg, hogy az ő tudásuk, élettapasztalatuk ezen a területen sokkal gazdagabb, mint a miénk. A nevelőintézetben élő fiatalok mindegyikét érte valamilyen trauma. Mivel ezeket a traumákat a legtöbbször nincs módjuk feldolgozni, könnyen válnak zárkózottá, elutasítóvá, bizonyos kérdések tekintetében érzéketlenné. Vajon mi lehet az a történet, ami képes megérinteni őket, és ami eléri azt, hogy szívesen vegyenek részt a közös játékban? Ahhoz, hogy ezt a történetet megtaláljuk, nekünk is azonosulni kellett ezeknek a fiataloknak a problémáival, megpróbáltuk megkeresni, hogy mi bennünk a közös, és megérteni, hogy mit várnak, remélnek a szökéstől. Hozott irodalmi anyagok is inspiráltak minket, köztük az első számú Murakami Haruki *Kafka a tengerparton* című regénye volt, amit mindannyian elolvastunk. A kilencfős alap alkotói stáb rendkívül sok ötletet

A sztorit elvetettük, az okai a következők voltak: a központi figura ebben a verzióban végtelenül naiv kisgyerekeknek tűnt, lúzernek akár, akivel féltő, hogy nem tudtak volna azonosulni a gyerekek. Ha a fiúnak most kell megismernie a világot, akkor egy Pinokkió-feldolgozás lesz a sztorinkból, amit elsősorban Laci (a rendező) kifogásolt. Bevallom, engem ez a mese nagyon erősen inspirált. Gyerekkoromban sokat hallgattam bakelit lemezen a hangjátékot (rendező Ascher Tamás). Gyerekként és felnőttként is rettenetesen vonzó a mondanivalója Pinokkió dalának, amikor megszökik („*Világot járni vágyok, semmi mást nem kívánok, csak jó nagyokat enni, inni, aludni, menni, gondtalan tekeregni, amerre visz a lábam.*”). Azaz szabad és boldog akar lenni. Ez az, amivel minden ember azonosulni tud, erre vágyunk mindannyian, még akkor is, ha nem nevelőintézetben nőttünk fel. Aztán persze Pinokkió is pórul jár, szökése során kihasználják, elveszik a pénzét, számarfüle nő, megeszi egy bálna stb., ahogy a valóságban sem könnyű elérni a szabad és boldog életet, ha egyáltalán el lehet. De ennyi erővel a Pinokkiót is előadhattuk volna a szökést tervező gyerekeknek, inkább kerestük tovább a saját történetünket.

Egy olyan fiatal lázadóra volt szükségünk, akinek valóban vannak különleges képességei, de nem feltétlenül morális értelemben, hanem aki például rendkívül gyorsan tanul, egy zseni, és így a kutatóközpont orvosainak érdekében áll őt fogva tartani. Így lett a kórházból kutatóközpont, egy bázis, ami félelmet kelt, ahonét el kell szökni.

A másik fontos szempont, ami miatt nem az eredeti történetet használtuk, az a program műfaja, illetve azok a nyitási lehetőségek, amiket a történet ígért. Az első verzió nagyon kiszámíthatatlannak tűnt ebből a szempontból, ezért hasznosabb volt eleve úgy gondolkodni, hogy milyen nyitási lehetőségek épülhetnek majd egy jelenetre, illetve milyen drámapunkákat szeretnénk a gyerekekkel mindenképp lejátszani. Ez a fajta gondolkodás a „darab” műfaját is meghatározta: a történetmeséléssel szemben dominánsabbá vált az a szerkezet, amiben különböző szituációkat mutatunk meg, és azt vizsgálhatjuk, hogy ezekben a helyzetekben hogyan viselkedik a központi figura. Ezeket a pontokat a szöveggönyvben megjegyzésekkel is jelezni fogom.

A jeleneteket a főszereplőn kívül még egy visszatérő figura köti össze: Varjú doktor. Ő a kutatóközpont egyetlen olyan orvosa, akinek fontos a fiú sorsa, de nem kutatási szempontból. Az ő viszonyuk a kamasz, lázadó fiú és a szerető, már-már fojtogatóan óvó, védelmező apa kapcsolatához hasonlítható, melyből hősünk szintén szabadulni akar.

3. szakasz

Újabb gyűjtés következett: mik lehetnek azok a helyzeteket, amikbe a központi figura szökése során keveredik, illetve a próbafolyamat első fázisában született improvizációkhoz nyúltunk vissza. Olyan helyzeteket kerestünk, amik valóban megtörténhetnek azzal, aki néhány napot az utcán kénytelen tölteni. Azt is el kellett döntenünk, hogy kikkel találkozzon a fiú, és hogy mik lehetnek azok a szituációk, amikben könnyen elbukhat. Bár a szabályok elől szökött meg, mégis folyton azokba ütközik. Olyan szabályokba, amiket nem ismer. A kutatóközpontban hiába tanult meg nagyon rövid idő alatt rengeteg dolgot, de ezzel a tudásával nem megy sokra odakint. Mivel nem szocializált, nem tudja, mi a követendő norma. Ki tud neki segíteni? Így jutottunk el a programban résztvevő gyerekek szerepkörének meghatározásáig: ők fogják segíteni a központi figurát abban, hogy megszülessen benne az élethez szükséges tájékozódási rendszer, tehát tanácsadóként bontják majd ki a problémákat az egyes állomásokon.

Számomra ez volt a legnehezebb próbafázis. Stációkat mutatunk be, egyelőre történet nélkül dolgozunk, és a történetnek nem igazán látom a végét – mindez leblokkolta a fantáziámat. Ennek a szerkezetnek, hogy felmutatunk bizonyos szituációkat, az is a veszélye, hogy könnyen példázatszerűvé, didaktikussá válhat. Ezért megpróbáltam olyan jeleneteket írni, melyeknek a hangvétele, ritmusa, az adott problémák felvetése minél könnyedebben, életszerűbben, a didakszist elkerülve vetik fel a szituációkban kibontott problémákat.

4. szakasz

Laci folyamatosan olyan szemmel (is) olvasta a jeleneteket, hogy azokból milyen interakciók születhetnek. Ezért a szöveget újra és újra át kellett dolgozni. Tehát a jelenetek próbáról próbára születtek, a szöveg folyamatosan íródott, hozzáadva a rendező, illetve a színészek ötleteit. A dalszövegeket is a színészek írták, elnevezték a központi figurát Manunak, és a darab címét is közösen választottuk ki. Nem bírom megállni, hogy ne idézzek néhányat a közös ötletelés eredményeiből: Üres lap, Orvosi eset, és a kedvencem: Fel is út. Az utolsó feladat a végleges jelenetsorrend összeállítása volt. A sorrendet befolyásolták praktikus szempontok is, például hogy a színészeknek van-e lehetőségük arra, hogy egyik szerepből egy másik szerepre váltsanak. Végül sikerült egy olyan sorrendet összeállítanunk, amely praktikus és dramaturgiai szempontból is

működik: a jelenetek úgy követik egymást, hogy közben a központi szereplő egyre „mélyebbre” kerül, a szökés állomásai pedig egyre közelebb viszik a krízishelyzet felé.

A közös műhelymunka eredményeként elkészült a szöveggönyv, a program útnak indult. Azóta a gyerekek is beszálltak a történet alakításába, és keresik saját identitásukat azokban az élethelyzetekben, amelyekbe a központi szereplő, Manu sodródik szökése során.

A megvalósult foglalkozás során a résztvevők négy oldalról ülnek körbe a játékkeret. A 4x4 méteres térben nincs semmilyen díszlet. Az első sor 20 székéből hat eltér a többitől: a hokedlikén a színész-tanárok ülnek, onnan jönnek be, oda mennek vissza (a térből kimenni többnyire azt jelenti, hogy levülni egy néző mellé; bár az átlók használhatók járásként). A szereplők nem egymás mellett ülnek, mindegyik oldalra jut belőlük... Amásodik sorban még nem kell emelni a nézőteret, ott csak résztvevők vannak.

Ajelmezek mai ruhák („kinai butik”), hangsúlyos elem a kapucnis pulóver. Ezek színe különböző – az eltérés jelentéssel bír. A jelmezkiegészítők is csak jelzések (karszalag, sapka, fülbevaló, hajgumi stb.).

Ajáték színpadi nyelve erősen épít a mozgásra és a képre. Kelléket sem használunk (a tárgyat a gesztus helyettesíti). Az összes dal és a jelenetek közötti átkötés is kizárólag vokális („a cappella”), és több szólamban szól. (A rendező)

Varjak – szöveggönyv, jegyzetekkel

NYITÁNY

1. ÁLOM – VARJAK

A varjak körbeveszik Manut, kárognak

MANU Madarak. Varjak.
Gyakran álmodom velük.
Olyan mélyen aludtam, hogy két évig nem is tértem magamhoz.
Manunak hívnak.
Ezt a nevet a kutatóközpontban kaptam, amikor felébredtem a kómából.
Az eredeti nevemre nem emlékszem, és mivel a rendőrök nem találtak semmit, a családom nem keresett – ha egyáltalán van nekem ilyen –, a Varjú doktor elkeresztelt.
Így lettem Manu.

ORVOS1

FŐORVOS

ORVOS2

VARJÚ

MANU

ORVOS3

ORVOS1

MANU

alatt kijártam tizenkét osztályt, a múlt héten érettségiztem... Ezért kísérleteztem rajtam.

Úgy tűnik, megtaláltuk az átlagon felüli tanulási képesség okait.

Éspedig?

Ezt még bizonyítanunk kell. Szükségünk lesz a műszeres beavatkozásra.

Megéri ez a kockázatot?

Szakkifejezés lettem. A „Jövő embere projekt” kutatási alanya.

Ki ne szeretne minimális erőfeszítéssel ilyen gyorsan tanulni?

Ez lehet az agy kutatás legjelentősebb eredménye!

Ezért tartanak bezárva. Egy éve, hogy felébredtem a kómából, és még sosem voltam odakint.

Tilos elhagynom a Bázist.

FŐORVOS

ORVOS3

FŐORVOS

VARJÚ

FŐORVOS

VARJÚ

FŐORVOS

VARJÚ

Van akadálya a beavatkozásnak?

Nincs. A Fiú egészségi állapota kiváló.

Kollégák, akkor vágjunk bele!

Ehhez a Fiú beleegyezése is szükséges, hiszen már nagykorú!

Bele fog egyezni. Meg fogja érteni, hogy erre neki van a legnagyobb szüksége. A terápiának vannak újabb eredményei?

Igen. Manu álmaiból egyre több olyan kép olvasható ki, amelyek összerakosgatva elénk tárhatják a múltját.

Remek!

Továbbá az is kiderült ezekből a képekből, hogy már többféle ingerre lenne szüksége.

2. ÉRTEKEZLET

(orvosok a kutatóközpontban)

MINDENKI *(énekelve)* Rendkívüli théta oszcillációkat detektáltunk! A temporális kéreg mediális részén a parahippokampális komplexumban egyedülálló théta oszcillációkat detektáltunk.

FŐORVOS Kollégák! A rendőrség lezárta a nyomozást. Mivel a hadsereg talált rá, nálunk maradhat a Fiú. Varjú doktor elvállalta, hogy a szárnyai alá veszi, a vezetőség elfogadta. Ez azt jelenti, hogy zavartalanul folytathatjuk a kutatást. Hogy állnak vele?

MANU Amikor felébredtem a kómából, nem emlékeztem semmire. Mindent újra kellett tanulnom. Az orvosok szerint egy csoda vagyok, merthogy rendkívül gyorsan jegyzek meg dolgokat. Egy év

FŐORVOS Konkrétan mire gondol?
 VARJÚ Engedélyezhetnék neki a kijárást. (Szünet) Természetesen csak felügyelettel.
 FŐORVOS Pont most? Túl sokat kockáztatnánk. Kollégák! Azt hiszem, megérdemlünk egy kávét.

Orvosok elindulnak kifelé

FŐORVOS Előkerült a táskája?
 VARJÚ Még nem.
 FŐORVOS Sajnálom.

Sokáig kérdéses volt számomra, hogy narrálja-e Manu a történetet? És ha igen, mi legyen a funkciója? Bár rendkívül gyorsan tanul, élettapasztalata nagyon kevés, nem képes reflektálni azokra a szituációkra, amik történnek vele. Így a helyzetek kibontása, azok megértése a gyerekek feladata lehet. Ezért is döntöttünk úgy, hogy a narráció nem lép át a történetmesélés funkcióját, de ebben a formában mindenképp szükség van rá – a „nyitási” lehetőségek miatt. Az, hogy Manu első megszólalása is a gyerekek felé irányul, sokat segít abban, hogy fókuszáljunk a figyelmüket, bevonjuk őket a történetbe, a későbbiekben pedig a narráció segítségével a drámapunkát is fel tudjuk vezetni.

3. TERÁPIA

VARJÚ Hogy vagy?
 MANU Köszönöm, jól.
 VARJÚ Hogy telt a napod?
 MANU Olvastam, most volt vacsora... szokásos.
 VARJÚ Megtaláltad a könyvet?
 MANU Milyen könyvet?
 VARJÚ Az Iliászt. Az asztalodra tettem. Ha az Odüsszeia bejött, ez is tetszeni fog.
 MANU Köszönöm.
 VARJÚ Mennyit aludtál tegnap?
 MANU Két órát.
 VARJÚ Kérsz altatót?
 MANU Nem akarok aludni.
 VARJÚ Mit álmódtál?
 MANU Ugyanazt, mint mindig.
 VARJÚ Semmit sem változott?
 MANU De...
 VARJÚ Elmeséled?
 MANU Ebből tényleg rá fog jönni, hogy ki voltam azelőtt?
 VARJÚ Én hiszek benne.
 MANU Kimehetek a városba?
 VARJÚ Mit csinálnál odakint?

MANU Hogyhogy mit?
 VARJÚ Nem tudod?
 MANU De tudom!... Semmi köze hozzá.
 VARJÚ Ez igaz, viszont én vagyok a felelős érted.
 MANU *(ingerülten)* Nem kértem, hogy vigyázzon rám!
 Engedjen el! Csak egy órára! Vagy azt hiszi, hogy meg akarok szökni?
 VARJÚ Megpróbálom megkérni a Főorvos asszonyt, hogy a jövő hónapban engedélyezzen neked egy szabad délutánt.
 MANU Köszönöm...
 VARJÚ Addig találd ki, hogy hova menjünk.
 MANU Ja, hogy maga is jönne?
 VARJÚ Persze.
 MANU Nem kell rám vigyázni! Ne kezeljen már úgy, mint egy óvodást! Felnőtt ember vagyok!
 VARJÚ És aláírtad már a papírt, te „felnőtt ember”?
 MANU Milyen papírt?
 VARJÚ Az engedélyt a vizsgálatokra.
 MANU És ha nem írom alá?
 VARJÚ Akkor nem leszel „a jövő embere”.
 MANU Jó. És akkor nem is kell itt maradnom, gondolom.
 VARJÚ De igen.
 MANU Miért?
 VARJÚ Nem én hozom a szabályokat.
Varjú doktor el
 MANU *(utána kiált)* Mi ez? Egy börtön? Nem tarthatnak bezárva! Nem tarthatnak bezárva!!!
 Aznap döntöttem el végleg, hogy megnézem, mi van a kerítésen túl. Mostantól én írom az életem történetét és senki sem szólhat bele!

Bár a segítő, tanácsadó szerepet a drámapunka során majd a gyerekeknek ajánljuk fel, szerencsés, ha a történetben is van egy ilyen státuszú figura, és akivel többször is találkozhatunk a cselekmény során. Az is fontos volt számunkra, hogy ez a szereplő a Bázis egyik orvosa legyen, így lett Manu védelmezője Varjú doktor.

4. SZÖKÉS

MANU Ott álltam a szabadság kapuja előtt.
A többiek kaput alkotnak

MANU Be volt zárva. ... De mit számít ez egy hősnek?

Átmászik a kapun

MANU Basszus, a táskám!

Visszafordul

MANU Na, jó. Nem az én táskám, a Varjú doktoré, de valamibe muszáj volt pakolni a cuccamat.

Másodszor nem volt ilyen könnyű dolgom, a szemétdobón keresztül kellett átvergődnöm.

Átmászik a csövön

MANU Nem volt egyszerű. És nem is volt túlságosan kellemes. *(Meglátja az örköt)* Az örségváltás kiment a fejből.

Körülállják az örok

A helyzet reménytelennek tűnt. És az is volt. De én megoldottam.

Örök el

Hogy hogyan, az legyen az én titkom!

TAPASZTALATOK/1

5. UTCADAL

Járókelők veszik körül Manut

LÁNYOK Vegye! Vegye! Vegye, vigye! Vegye, vigye!

MANU *(boldogan)* Kijutottam! Kint találtam magam az utcán!

LÁNYOK Kell valami? Van minden!
Kell valami? Van minden!
Szép, jó, vidd el!
Megduplázom a pénzedet!
Kell valami? Van minden!

EGYÜTT Megfoghatod, az ingyen van!

FIÚK Kóstold meg!
Sztárság, szép, jó
Vidd csak! Hidd el!
Válság! Hit kell!
Kell! Kell! Kell! Kell!

EGYÜTT Megduplázom a pénzedet!

Járókelők ki

MANU És ettől féltettek? De hát ez csodálatos!

6. LEJMJOLÓS

FÉRFI *(rákiabál a Fiúra)* Hé! Álljál már meg! Mi van? Süket vagy?

MANU Hogy én?

FÉRFI Nem is én.

MANU Miben segíthetek?

FÉRFI Nem tudok miből hazamenni a családomhoz. Vonatjegyre gyűjtök.

Manu egy húszast ad a Férfinak

Férfi Ne csináld már! Vár a családom! Egy kétszázast legalább!

Manu elővesz egy marék aprót, keresgél, majd visszateszi a zsebébe

MANU Bocs haver. Nincs kétszázasom.

FÉRFI Apróba is jó. Mit szívatasz?

MANU Nem szívatlak, tényleg nincs!

FÉRFI Nem kell okoskodni, hülye gyerek! Mondd azt, hogy nem adsz! Mondd azt, hogy menjek az anyámba!

MANU Menjél az anyádba!

FÉRFI *(kérlelve)* Hogy lehetsz ilyen szívtelen? Egy ember áll itt előtted! Egy százast legalább! Adjál már egy százast!

Manu előveszi az aprót, keresgél

MANU Százasom sincsen.

FÉRFI Rohadjál meg!

Férfi el

LEJMJOLÓS v2

Olyan helyzeteket is kerestünk, melyekben Manu viselkedési mintákat tanulhat el, és amiket egyből alkalmazni is képes. Például azt, hogy hogyan juthat pénzhez.

A következő négy mikrojelenet az előző helyére került be a szövegbe – már jóval a bemutató után, a gyerekekkel való játékok során.

FÉRFI Szevasz haver! Nagyon király a csukád! Nagyon jól áll. Nekem is van egy hasonló, de neked sokkal jobban áll...

MANU Kösz.

FÉRFI Figyelj, nagy para van! Ellopták a pénztárcámat. Kétszáz forint kéne vonatjegyre, hogy hazajuthassak a családomhoz.

MANU Bocs haver...

Férfi átkarolja

FÉRFI Szülni fog a feleségem... Apa lesztek!

Manu kibújik, a Férfi utána megy, újra átkarolja

FÉRFI Hármás ikrek! Két fiú, egy kislány! Kétszáz forint!

MANU Sajnálom, nincs apróm.

FÉRFI Ötszázas is jó lesz!

Váltás

FÉRFI Okéoké! Látom penge arc vagy! Elmondom a titkomat! Egy F22-esre gyűjtök!

MANU Komolyan?

FÉRFI Bizony, bizony, egy lopakodó vadászgép... Ezzel fogok kilopakodni ebből az országból, és Te vagy ma az ötödik, aki ebben támogat engem kétszáz forinttal.

MANU Bocs haver, nincs...

FÉRFI Ötszázast is elfogadok.

Váltás. Férfi összeesik

MANU Jól vagy, haver? Mi a baj?

Férfi nyögdéssel

FÉRFI Gyógyszer... Kétszáz forint...

MANU Hozzak gyógyszert?

FÉRFI Adj egy ötszázast... Gyógyszerre...

MANU Bocs haver, nincs. Hívoék mentőt.

Váltás. Férfi felpattan

FÉRFI Nem érted, hogy pénz kell? Lassú a felfogásod? Adjál már kétszáz forintot! Vagy azt akarod, hogy megdögöljek? Halálos beteg vagyok! Adjál már egy ötszázast!!!

Manu Nem érted, hogy nincs? ... Szálljal már le rólam!

Férfi megérti

Férfi Jól van, akkor dögölj meg!

7. A TOLVAJ

Egy Nő és egy Lányt támogat

NŐ Nem lesz semmi baj. Hallod? Gyere! (*Manunak*) Ne haragudj! Tudnál vigyázni a barátnőmre, amíg hívom a mentőket? Nagyon rosszul van. Kösz. (*Telefonál*) Halló, mentők? Kérem, jöjjenek gyorsan, a barátnőm nagyon rosszul van!... Igen, igen... Nem értik, hogy sürgős? (*A lány kizsebeli Manut*) Itt vagyunk a pályaudvar előtti téren. (*Manunak*) Most már minden oké lesz. Mindjárt itt vannak. Kösz szépen!

MANU Segítek még valamit?

NŐ Most már megoldjuk. Így is nagyon sokat tettél értünk. Tök rendes srác vagy. (*A Lánynak, miközben mennek el*) Te meg mit zabáltál össze?

8. KEBABOS

MANU Nekem meg kilyukad a gyomrom... Az utolsó nap se enni, se aludni nem

tudtam az izgalomtól. (*Leesik neki*) És végre azt ehettek, amit csak akarok!

MANU Jó napot!

KEBABOS Jó napot!

MANU Szeretnék enni valamit.

KEBABOS Mondjuk kebabot? Ez egy kebabos.

MANU Akkor egy kebabot legyen szíves!

KEBABOS Csípős mehet?

MANU ...Mehet.

KEBABOS (*nézi a Fiút*)

MANU Mi van?

KEBABOS Úgy nézel ki, mint a Jose Mauro!

MANU Kicsoda?

KEBABOS A sorozatból!

MANU Melyikből?

KEBABOS *Szívek és szikék!* Nem nézed?

MANU Nem.

KEBABOS Tisztára olyan vagy! Keress rá Youtube-on! *Szívek és szikék.*

MANU Jóképű legalább?

KEBABOS Imádják a nők. Van barátnőd?

MANU Nincs.

KEBABOS Nem hiszem el!

MANU Két évig feküdtem kómában, aztán meg be voltam zárva egy kutatóközpontba...

KEBABOS Várj! Ez tudom, hogy melyik sorozat! Fő műsoridőben volt...

MANU Micsoda?

KEBABOS *A Kísérlet!*

MANU Nem, ez nem az!

KEBABOS Majd rákeresek Youtube-on!

MANU Hát jó...

KEBABOS Tényleg nincs barátnőd?

MANU Nincs.

KEBABOS Szívats!

MANU Jó, akkor van.

KEBABOS Se veled, se nélküled, mint a *Szerelem börtönében?* Szép legalább?

MANU Persze, hogy szép.

KEBABOS Hogy hívják?

MANU Helénának, mint a *Trójai asszony-harcban.*

KEBABOS Azt nem láttam. Hol adják?

MANU Most sült a hús?

KEBABOS Kész van az már! Csípős mehet?

MANU Mehet.

KEBABOS Nyolcnegyven... Tisztára, mint a Jose Mauro...

Manu keresi a pénztárcáját, de nem találja, rájön, hogy kirabolták

MANU Ne haragudj! Ezt most ki kell hagynom.
 KEBABOS Ezt meg egyem meg én?
 MANU Azt hiszem, ellopták a pénztárcámat.
 KEBABOS Hé! Nehogy már itt hagyj ezzel a szarral!
 MANU Nagyon sajnálom.
 KEBABOS Hallod?... Becsaptál, mint a Ráchel a *Kopakabana ékkövében* szegény Ánítát! Azt hiszed, hagyom magam? Megmérgezek, mint a kicsi Cseng a *Jáde Pagoda fivéreiből* a Jáde Pagoda fivéreit. (*Bekiabál a főnökének*) Hé, Juszuf! (*Juszuf nem jön*) Juszuf, édesem, egyél már egy kebabot! Most csináltam. Csipős!

Manu körbenéz, keresi a tolvajokat

Az, hogy a Kebabos lány, aki tévés sorozatokon keresztül észleli a világot, Manuban egy brazil szappanopera hőst vél felfedezni, poénként került a szövegbe. A vicc viszont túlmutatott önmagán, hiszen Manu szökése során a saját történetét, azaz önmagát keresi. Az első ember, akivel beazonosítják, az egy fiktív karakter. A továbbiakban többször is eljátszunk azzal, hogy milyennek látja Manut a környezete, és ez hogyan befolyásolja az identitás keresés folyamatát.

9. TALÁLKOZÁS A LÁNNYAL/1.

Egy Lány érkezik

MANU Szia! Ne haragudj! Nem láttál egy nőt, aki egy beteg lánnyal volt?
 LÁNY Nem láttam.

Lány el

MANU Arra mentek, amerről jöttél.

Lány visszajön

LÁNY Baj van?

Szünet

LÁNY Segítsek?
 MANU Nem fontos.

A Lány elindul

MANU (*utána szól*) Meghívnálak egy fagyira, csak le vagyok égve.

LÁNY Meghívjalak?
 MANU Nem azért mondtam.
 LÁNY Hát?
 MANU Nem maradsz egy kicsit?
 LÁNY Csajozni akarsz?
 MANU Beszélgetni.

LÁNY Tényleg beszélgetni akarsz?
 MANU Igen.
 LÁNY Érdekes.
 MANU Mi?
 LÁNY Neked elhiszem.
 MANU Mit?
 LÁNY Mondjuk ez már egy kicsit lebukós.
 MANU Igen?
 LÁNY És? Mit csinálsz?
 MANU Most?
 LÁNY Neked ilyen a humorod?
 MANU Ezek szerint...

Egy varjú jelenik meg

LÁNY Nézd! Egy varjú!
 MANU Tudtad, hogy képesek beszélni egymással?

LÁNY Hogyan?
 MANU Nyilván károgással, de értik egymást. Ha például bántanánk ezt a varjút, elmondaná a társainak, és soha többé nem repülnének közel hozzánk.

LÁNY Miért? Emlékezne ránk?
 MANU Így is emlékezni fog. Két évig.
 LÁNY Te biológus vagy, vagy valami ilyesmi?

MANU Ja, nem.

LÁNY Hát akkor?
 MANU Állatidomár vagyok.

LÁNY (*nevet*)
 MANU Ne neved ki! Nagyon veszélyes munka.

LÁNY Ezek után már tényleg érdekel, hogy mit csinálsz.

MANU Semmit... Igazából nemrég ébredtem a kómából, aztán meg be voltam zárva egy szigorúan őrzött katonai kutatóközpontba.

LÁNY Az állatidomár jobb volt. ... Mennem kell dolgozni.

Lány indul

MANU (*utána szól*) Gyakran jársz erre felé?
 LÁNY Napi kétszer.
 MANU Napi kétszer... huuu!

Lány el

10. SZERELEMDAL

Ö Ö Ö Ö
 AZ A NŐ NŐ NŐ
 aki ke-ke-kell nekem.

MANU
 A szám dadog, a szívem ver,

hát ilyen a sze-sze-relem

*Az nem lehet Ő,
az meg nem lehetek Én
már elpirulok a legelején.
A gyomromban lepkék
a föld felett szállnak
Én azt se tudtam
hogyan ilyenek a lányok,
ilyenek a lányok,
ilyenek a lányok...*

*Bizsergő érzés a mellkason,
egyekben van már a pulzusom,
feszül rajtam a farmerom,
mi lesz majd ha...
MI LESZ MAJD HA...*

DRÁMAMUNKA

A gyerekekkel arra keressük a választ, hogy mire van szüksége Manunak ahhoz, hogy ez a kapcsolat összejöjjön. Hogyan tudja megteremteni a feltételeit? Mitől válhat a Lány számára érdekessé? Mivel ez az első nyitás a történetben, olyan alapvető kérdéseket is körbejárunk a gyerekekkel, hogy milyen tervekkel jött ki Manu a bázisról? Mit várt/remélt, és vajon mitől féltette őt Varjú doktor? Ezekből mindegyik kiscsoport listát készít, amit a következő drámamunka során ismét használni fogunk.

TAPASZTALATOK/2

11. ALÁZÓS

Egy Férfi érkezik, Manu egy darabig figyel, kisvártatva elindul felé, majd visszafordul, végül mégis odamegy hozzá

MANU Elnézést!... Tudna nekem segíteni?
FÉRFI Miben?
MANU Vonatjegyre gyűjtök.
FÉRFI Mennyi jött össze?
MANU Egy százas.
FÉRFI Az nem sok. Mikor megy a vonat?
MANU Fél óra múlva.
FÉRFI Hát az mindjárt itt lesz.
MANU Igen... Pedig nagyon vár a családom.
FÉRFI Családod?
MANU Igen.
FÉRFI Aggódnak már a gyerekek?
MANU Ja, nem. Nincs gyerekem.
FÉRFI Hát akkor? Milyen család az, ahol nincsenek gyerekek? Vagy a szüleid várnak rád?
MANU Csak az anyukám.

FÉRFI Fater lelépett?
MANU Meghalt.
FÉRFI Szóval most aggódik anyukád?
MANU Igen.
FÉRFI Szegényke. Hívd fel telefonon! Ne hogy halálra izgulja magát. Óreg már?
MANU Nem annyira.
FÉRFI De még úzi az ipart, igaz?
MANU ...Igen...
FÉRFI Igen?? Bírja még a melót, mi? Döngöztik rendesen...
MANU Tessék?
FÉRFI Na, nee! Te nem tudad? Pedig édesanyádban többen fordultak meg, mint a sarki közértben.

Manu nézi a Férfit

FÉRFI Semmi baj. Van ilyen. Nesze, itt egy ötvenes.

A Férfi ledob a földre egy ötvenest

FÉRFI Ennyivel még tartoztam anyádnak.

Férfi elindul, majd visszaszól a mozdulatlan Manunak

FÉRFI El fog menni a vonat!

Manu útja során az önrendelkezést (mint a szökés célját), annak gyakorlását tesszük próbára folyamatosan. Érvényesnek tűnt egy olyan állomás, ahol nem valamilyen fizikai akcióval, hanem pusztán verbálisan akadályozzák ebben Manut.

12. VARJÚ- MANU belső dialóg

MANU *(utána kiabál)* Nem beszélhet így velem!
VARJÚ Nem hallotta ám!
MANU Nem beszélhet így velem! ... Utána megyek.
VARJÚ Akkor menj! Szaladj! Mondd meg neki a magadét! Verd szét a fejét! ... Vagy talán azt nem kéne.

Manu nem mozdul

MANU Hülye leszek magamra venni.
VARJÚ Igazad van. Nem is ismeri az anyádat. Azt mondhat neked, amit akar.
MANU Hát azért nem...
VARJÚ Miért nem? Most is azt tette!
MANU Maga mit csinált volna a helyemben?
VARJÚ A helyedben? A helyedben biztos ugyanezt.

Varjú doktor eltűnik (leül a gyerekek közé)

MANU *(ingerülten)* Miért csinálja ezt velem??

Manu olyan szituációba keveredik, amik egyre erősebb érzelmi reakciókat váltanak ki belőle. Szükségesnek éreztük, hogy ezek a reakciók megjelenjenek az előadásban, de mivel a narrációt erre nem tartottuk alkalmasnak, keresnünk kellett egy másik megoldást. A történet elején Varjú doktor volt az, aki próbálta megóvni a fiút, ezért döntöttünk úgy, hogy ő képviselje azt a „felettes ént”, akivel Manu belső dialógust folytathat. Ezekkel a kihangsúlyzott vívódásokkal az is célunk volt, hogy a gyerekek figyelmét még inkább a program fókuszában álló problémára irányítsuk. (A következő három jelenetet azért nem követi belső dialógus az orvossal, mert utána drámamunka jön.) Ilyen értelemben már itt előkészítjük, felvezetjük a következő drámamunka során kibontandó kérdéseket is.

13. HATÓSÁG

Közterületen csajok jönnek (K1, K2)

K1 A papírjait legyen szíves!
 MANU Tessék?
 K1 A papírjait legyen szíves!
 MANU Minek az magának?
 K2 Azt hiszem, hogy szépen kérte Önt a kolléganóm, normálisan szólt magához, ha lehet, hasonló stílusban folytassuk a beszélgetést!
 K1 Adjuk meg a tiszteletet a Közterület-felügyeletnek...
 MANU Maguk rendőrök?
 K1 Na, ne raboljuk egymás idejét, vegye elő a papírjait!
 MANU Mit akarnak tőlem?
 K2 Nem beszélünk elég világosan? A papírjait! Személyi, lakcímkártya!
 MANU Nekem nincs olyan.
 K1 Elhagyta őket?
 MANU Nem. Soha nem is voltak.
 K1 *(ironikusan)* Hát ez nagyon furcsa. Valaki, akinek nincsenek papírjai? Ilyen lehetséges?
 K2 Nem, ilyen nem fordulhat elő. Valószínű, hogy mi most a levegőnek puffazunk. Te meg egy nagy nulla vagy, kisfiam!
 MANU Kisfiam a jó édes anyád!
Manu el akar menni, a felügyelők visszatartják
 MANU Engedjenek el!
 K2 *(K1-nek)* Azt hiszem, itt szép szóval nem megyünk sokra...

Lefogják a Fiút, a földre viszik, hátracsavarják a kezét, fessítik a lábát

MANU Hagyjanak békén! Én nem csináltam semmit!
 K1 Nem kell kiabálni!
 MANU Szálljanak le rólam! Rohadt állatok!
 K2 Jaj, de csúnyán beszélünk!
 MANU Ez fáj!
 K1 Bocsánat. Véletlen volt.

Egy rendőr érkezik

RENDŐR Dolgozatunk anygalkák?
Felállnak
 K1 A fiatalember nem akar együttműködni.
 RENDŐR Mi történt?
 K2 Nem hajlandó megmutatni a papírjait.
 RENDŐR *(Manunak)* Személyigazolványt legyen szíves!
 MANU Nem értem. Miért olyan fontos ez maguknak?
 RENDŐR Hogy megtudjuk, ki maga.
 MANU Nincsenek papírjaim.
 RENDŐR Hogy hívják?
 MANU Josénak.

Szinet

RENDŐR José, mi? José Mauró? *(röhög)*
 Na, Józsikám. Vagy odaadod a papírjaidat, vagy szépen beszélészem velem az őrsre.
 MANU Mondom, hogy nincsenek papírjaim! Menjünk!
 RENDŐR *(meglepődve)* Hová? Az őrsre?
 MANU Maga mondta.
 RENDŐR De nagy a pofád, kisfiam!... Szerencséd van, lejárt a műszakom. De ha nem csináltatsz magadnak papírokat, szétverem a gumibotot a fejedben.

Rendőr el

K1 *(visszaszól Manunak)* Csináltassál papírokat!

Közterületesek el

Manu, aki úgy ébred fel a kómából, hogy nem ismeri a családját, nem tudja az igazi nevét, próbálja újra definiálni magát. Kilépvén az intézmény falai mögül folyamatosan olyan szituációba keveredik, melyek ezek hiányára emlékeztetik. Ennek csúcspontja, amikor a „hatóság emberei” papírok hiányában egy nagy nullának nevezik a fiút. Viszont arra is kíváncsiak voltunk, hogy miként viselkedne Manu egy magasabb státuszú sze-

rebben. Fontosnak tartottuk, hogy egy olyan jelenet is bekerüljön a történetbe, amiben nem a központi figura az alárendelt szereplő. Erre tettünk kísérletet a következő jelenetben.

14. TALÁLKOZÁS A KISGYEREKKEL

Kisgyerek riadtan keresi a szüleit

KISGYEREK *(Manunak)* Nem láttad az apukámat, meg az anyukámat?

MANU Nem. *(Elmenne)*

KISGYEREK De valahol itt voltak. Biztosan láttad őket!

MANU Hogy néztek ki?

KISGYEREK Az anyukámnak narancssárga cipője volt, az apukámnak meg fekete.

MANU Szerintem várjuk meg őket itt. Biztos vissza fognak jönni érted.

KISGYEREK *(riadtan)* És ha nem jönnek vissza?

MANU Mindjárt itt lesznek. Gyere! *(leül)* Addig mesélek neked!

KISGYEREK Ja, de nekem nem is szabad idegenekkel szóba állni!

MANU *(kezet nyújt a kisgyereknek, a gyerek megijed)* Manu vagyok! *(A gyerek nem fogja meg a kezét)* Téged hogy hívnak?

KISGYEREK Nem mondom meg!

MANU Jó. Mit meséljék?

KISGYEREK Olyat, ami nem félelmetes. Mint a *Szivek és szikék*.

MANU Aha... Az tudom melyik... Amelyikben van a José Mauro, akire úgy hasonlítok...

KISGYEREK Dehogy hasonlítasz! Akkor te nem is ismered!

MANU Na, jó... Szeretted a madarakat?

KISGYEREK Igen. Nagymamámnak is van egy. Az még beszélni is tud. Mindig köszön nekem. Meg azt is tudja mondani, hogy „vedd be a gyógyszeredet!”.

MANU Papagáj?

KISGYEREK Persze, hogy papagáj!

MANU Nemcsak a papagájok tudnak beszélni! A varjakat is meg lehet tanítani. Okos állatok és hihetetlenül jó a memóriájuk.

KISGYEREK Jó, de a papagájok sokkal okosabbak!

MANU Lehet, de a varjak sokkal erősebbek náluk! Kegyetlen ragadozók. Megtámadják az apró állatokat. Rágcsálókat, egeret például, de van, hogy még a kiscicákat is...

KISGYEREK A kiskutyákat is?

MANU ...Hogy megöljék őket.

KISGYEREK Még a kiskutyákat is??

MANU Igen, így megy ez. A nagyobb meg-eszi a kisebbet.

KISGYEREK Ez hülyeség!

MANU Hogy lenne már hülyeség? A varjaknak is vannak ellenségeik. A róka és a héja a legveszélyesebbek. Az éjszaka közepén csapnak le rájuk, amikor már alszanak.

KISGYEREK Ez nem jó mese!

MANU Várd meg a végét! ... Másnap, amikor a varjak felfedezik áldozatul esett társukat, bosszút állnak a gyilkoson.

A Kisgyerek befogja a filét, Manu nem vesi észre

Felrepülnek az égre, hogy riasszák egymást, és amikor már olyan sokan vannak, hogy az ég szinte elsötétül, egyszer csak lecsapnak a gyilkosra!

A Kisgyerek károgni kezd

MANU Ezt ne csináld! Hagyd abba! Hallod? Hagyd abba! *(Megrázza a kisgyereket)*

KISGYEREK Ott vannak a szüeim! Megmondalak az anyukámnak meg az apukámnak.

Kisgyerek elrohan

Háromtagú banda érkezik

15. BANDA

CSÁVÓ1 Jól vagy, haver?

MANU Minden oké.

CSÁVÓ3 Új vagy itt?

MANU Igen. De nem itt lakom. Csak erre jártam.

CSÁVÓ2 Azért ne maradj itt éjszaka!

MANU Miért?

CSÁVÓ1 Nem árt vigyázni erre felé.

CSÁVÓ3 Mozognak itt mindenféle alakok.

CSÁVÓ2 Jó, nem kell tőlük beszarni, csak ne nagyon mászkálj egyedül!

CSÁVÓ1 *(Csávó3-ra mutat)* Őt is megkialapálták egy kicsit. Mikor is?

CSÁVÓ3 *(Csávó1 felé rüg)* Akkor.

CSÁVÓ2 És mit csinálsz itt?

MANU Semmit, csak úgy vagyok. Leléptem otthonról.

CSÁVÓ1 Szüleidtől?

MANU ...Ja, fatertől. Nem jöttem ki vele.

CSÁVÓ2 Miért?

MANU Nem hagyott létezni.

CSÁVÓ3 Ja, azt ismerem.

CSÁVÓ2 És hol laksz?

MANU Most itt az utcán.

Poszíciót váltanak, ugrunk időben

CSÁVÓ1 Az kemény. Jó nagy paraszt lehet az apád, ha inkább alszol egy húgytöcsában... Mondanám, hogy gyere fel hozzánk, de nálunk meg az anyámmal nem lehet kijönni.

CSÁVÓ2 Nálunk meg egyikkel se.

CSÁVÓ1 Hozzánk feljöhetsz!

CSÁVÓ3 Neki meg a csaja zakkant.

CSÁVÓ1 Mi van?

CSÁVÓ3 Nyugi már! Hülyülök.

CSÁVÓ1 Öt után mindig itt vagyunk a téren. Ne mászkálj már egyedül! *(Kézét nyújtja)*

MANU Akkor holnap!

LÁNY Ja, nem fogsz! Nagyon rendes a családom! Meg észre se vennének. Nyolcan vagyunk tesók, meg a nagyi is velünk lakik, eggyel több vagy kevesebb... Van hol aludnod? Mert ott maradhatsz nálunk! Mondjuk elég kicsi a lakás, panel, meg minden, de a nagyi szobájában simán aludhatsz. Egész éjszaka bolyong, csak nappal szokott lefeküdni. Na?

MANU Kösz, de inkább nem.

LÁNY Van pénzed?

MANU Van, persze.

LÁNY Mert holnap nézhetnének neked munkát. Nálunk amúgy pont keresnek embert. Tudsz takarítani? Nem fizet olyan sokat, de az aprót megtarthatod, amit ott hagynak a budiban.

DRÁMAMUNKA

A banda témára született a legtöbb jelenetváltozat. Nagyon nehéz volt meghatározni, hogy milyen legyen ez a társaság. Veszélyes? Vagy pont ellenkezőleg? Befogadó és segítőkész? Végül arra jutottunk, hogy a bandát nem nekünk, hanem a gyerekeknek kell felépíteni. Ami a jelenetből ki kell, hogy derüljön, az az, hogy ez a banda befogadja Manut, és hogy segítőkész szándékkal közelednek felé, legalábbis az első találkozásnál. De hogy mivel töltik az idejüket, és hogy miért hagyja végül ott őket a fiú, azt a gyerekeknek kell meghatározni. A drámamunka során azt vizsgáljuk, hogy a banda segíthet-e annak elérésében, amit Manu a szökéstől várt, remélt, és fordítva: mi az, amiben akadályozza ezen célok megvalósulását. (Itt az első drámamunka során összeállított listát használjuk.)

MANU Nem tudok takarítani.

LÁNY Akkor adjak kölcsön?

MANU Nem kell! Mondom, hogy van pénzem!

LÁNY Jó, bocsánat. Én csak segíteni akartam.

MANU Én bocs.

LÁNY Megyek.

Manu nem mozdul. Lány el

MANU Hé, a táskád!
Meg a telefonod...

Nem szerettük volna, hogy ha a külvilág, amivel Manu most találkozik először, kizárólag rossz élményeket okozna neki, ez nem is lett volna életszerű. Viszont Manu, aki most csöppen bele egy olyan világba, aminek nem ismeri a szabályait, még az olyan segítőkész gesztusokat is elutasítja, mint amiket a Lány ajánlott fel neki. A társadalomba való beilleszkedés szabályai, normarendszere és az abból adódó elvárások Manu számára idegenek és ijesztőek. Így valódi kapcsolatokat sem képes létesíteni. Ettől függetlenül vágyik rá, erre tesz kísérletet a következő jelenetben is.

LEJTŐN

16. TALÁLKOZÁS A LÁNNYAL/2.

MANU Hé! Szia!

A Lány érkezik

LÁNY Na, mi az, állatidomár? Nem vagy a cirkuszban?

MANU Téged vártalak.

LÁNY Jól vagy?

Manu Igen, miért?

LÁNY Nem nézel ki túl jól... Mármint jól nézel ki, csak sápadt vagy, úgy értem... Nem akarsz enni valamit?

MANU Nem...

LÁNY És ha főznénk neked az anyuval? Menjünk fel hozzánk!

MANU Nem akarok zavarni.

17. KÓLSZA TELEFONHÍVÁS

A Fiu nézegeti a készüléket, majd beüti egy számot

NŐ Halló.

MANU Halló.

NŐ Halló?

MANU Nem zavarom?

NŐ De igen.

MANU Akkor miért vette fel?

NŐ Tessék?

MANU Bocsánat. Szentelen voltam.

NŐ Mit akar?
 MANU Találtam ezt a telefont, gondoltam felhívok valakit.
 NŐ Hogy vagyok elmentve?
 MANU Sehogy.
 NŐ Akkor honnan van meg a számom?
 MANU Találomra beütöttem.
 NŐ Na, jó. Mással szórakozzon!

A Nő kinyomja a telefont, a Fiú újra hívja a számot

NŐ Nincs elrejtve a száma. Ha nem hagy békén, feljelentem.
 MANU Tegeződhetnének?
 NŐ Nem.
 MANU Miért nem?
 NŐ Mert nem! Mit akar??
 MANU Beszélgetni.
 NŐ Én erre most nem érek rá.
 MANU Siet valahová?
 NŐ Mi köze hozzá?
 MANU Szentelen voltam?
 NŐ (nevet) Nőt akar?
 MANU Csak beszélgetni.
 NŐ Nincsenek barátai?
 MANU Nincsenek.
 NŐ Hogyhogy?
 MANU Nem úgy alakult.
 NŐ Értem.
 MANU Találkozna velem?
 NŐ Hát ez kész.
 MANU Nem muszáj.

Csend

MANU Itt van?

Csend

NŐ Hány éves vagy?

MANU Tegeződünk?

NŐ Elárulod?

MANU Húsz. És te?

NŐ Kétszer annyi.

MANU Hol találkozunk?

MANU Kiderült, hogy nagyon közel lakik az aluljáróhoz, két megálló villamossal.

18. A VILLAMOSON

A két hulián (Csaj és a Srác), Manu és egy Lány utaznak a villamoson, ill. ott van a Manu képzeletében megjelenő Varjú doktor is. A huliánok hülyülnek, Manu nevet rajtuk/velük

CSAJ C-c!

A Srác böfög. A Csaj nevet, Manu is nevet

CSAJ Mit röhögsz? He? Rajta röhögsz?

SRÁC Rajtam röhögsz?

Odamennek Manuhoz, a Csaj a torkának esik

CSAJ Azért, mert gyenge? Mert védtelen? Milyen ember vagy te?

MANU (alig érthetően) Ne haragudjatok!

CSAJ Azt mondta, hogy ne haragudj!

SRÁC Azt mondta, hogy ne haragudjak.

CSAJ Semmi baj!

A Csaj kilöki Manut a székéből

CSAJ Nézd már, most meg elesik! (Manunak) Nem megy a villamosozás? Vidéki vagy?

LÁNY Hagyjatok már békén!

Visszasegítik Manut a székéhez

CSAJ Csak segíteni akartunk. (visszaültetik Manut) Nézd, alig bír felülni! (Láynak) Es te? Jól utazol?

A Lány nem felel

CSAJ Mondtál valamit?

SRÁC Szerintem nem mondtam.

CSAJ (Srácnak) Mi van? Tetszik?

SRÁC Aha...

CSAJ Megnyomod?

A Srác elindul a Lány felé

CSAJ A gombot, te hülye! Parkot már várjuk meg!

Odamennek a Lányhoz

CSAJ Na, gyere te jó tündér...

Elvonszolják az ajtóhoz, a Lány próbál ellenállni

SRÁC Most mi van? Nem jövök be neked?

LÁNY Engedjete el!

CSAJ Összetörméd a barátom szívét?

LÁNY Hagyjatok már békén!

A két hulián és a Lány leszállnak a villamosról, majd „megállítjuk a pillanatot”, a szereplők mozdulatlanok

VARJÚ (Manunak) Te csak a következőnél szállsz le?

Bár itt nagyon fontos dilemma elé került Manu, a történetet most mi, az alkotók döntése viszi tovább. Ez nemcsak azért alakult így, mert a program nem bírta el, hogy minden egyes állomás után drámamunka következzen, inkább azt szerettük volna elérni, hogy olyan tapasztalati is legyenek Manunak, amelyekben kudarcot vall, és ennek terhét viszi tovább a következő állomásra. Vajon egy ilyen élmény

segíteni fogja a következő nehéz helyzetben, vagy pont ellenkezőleg, könnyebben elbukik?

19. RANDI

A Nő lakásán

MANU Szia!

NŐ Szia!

Csend

MANU Meggondoltad magad?

NŐ Gyere be!

Bemennek. A Nő nézi a Fiút

MANU Mi az?

NŐ *(nevet)* Biztos, hogy vagy már húsz?

MANU Biztos.

NŐ Tanulsz még?

MANU Aha. Egyetemre járok.

NŐ Tényleg? Hova?

MANU Műszakra.

NŐ És? Jól megy?

MANU Ja. Elég jól.

NŐ Nincs barátnőd?

MANU Szakitottunk.

NŐ Értem.

NŐ Egy óra múlva mennem kell dolgozni. Hol akarsz?

MANU Mit?

A Nő nevet

NŐ Erre most tényleg nincs idő.

MANU Mire?

NŐ Szórakozol velem?

MANU Én nem...

NŐ Miért jöttél ide?

Szünet

MANU Munkát keresek. Muszáj kifizetni a tandíjamat.

NŐ És én adjak neked munkát? ... Honnan ismeresz?

MANU Esküszöm, hogy nem ismerlek!

NŐ Akkor pénzt akarsz?

MANU Munkát.

NŐ Nem igaz, hogy nem találsz valamit!

MANU Az nem olyan egyszerű. Nincsenek papírjaim...

NŐ Értem. ... Nem is jársz egyetemre, igaz?

Csend

NŐ Mennyi kell?

A Nő elővesz egy tízezerest, Manu egy darabig nézi a pénzt, majd el akarja venni a Nőtől

NŐ

Majd utána.

Itt ismét egy olyan helyzetbe sodródik Manu, amire nem számított, és amiben kiszolgáltatottságát használni kezdi egy magasabb státuszú szereplő. Ebben a jelenetben bár nem derül ki, hogy miként dönt a fiú, viszont mindenképp olyan szituációba kerül, amiben az „önrendelkezést”, mint a szökés célját, a Nő megbénítja, megszegényíti. Másrészt mindenképp szerettük volna, hogy a prostitúció, mint a nevelőotthoni szökések egyik gyakori kimenetele, megjelenjen az előadásban. Ennek formáját nem volt könnyű megtalálni. A „kósza telefonhívás”, illetve az, hogy már korábban elindítottuk ezt a szálát, segített abban, hogy ne egy direkt szituációt vetítsünk a gyerekek elé. Ez az egyetlen jelenet, ami nem az utcán játszódik, hanem egy lakásban, valakinek az otthonában. Ilyen szempontból mindenképp kiemelt helyet foglal el a szökés állomásai között, és ahonnét Manu ismét az utcára, és még „mélyebbre” kényszerül.

20. MANU-VARJÚ DOKTOR BELSŐ DIALÓG – AZ UTCÁN

Manu a dialógus alatt végig próbál kitérni a képzeletében megjelenő Varjú doktor elől

VARJÚ Hova mész?

MANU Még nem tudom.

VARJÚ Nem akarta, hogy ott maradj?

MANU Dolga volt.

VARJÚ Milyen dolga?

MANU Azt nem mondta.

VARJÚ Lerázott?

MANU Dolgozni kellett mennie.

VARJÚ Attól még ott maradhattál volna.

MANU Egyedül?

VARJÚ Miért ne?

MANU Nem vagyok a barátja.

VARJÚ Akkor kije vagy?

MANU *(ingerülten)* Még alig ismerjük egymást!

VARJÚ Alig?? Ja, hogy még nem bízik benned. Értem. Lehet, hogy attól félt, hogy meglopod.

MANU Nem vagyok tolvaj!

VARJÚ És mikor talákoztok legközelebb? Vagy arról nem volt szó?... Végül is megvan a száma. Bármikor felhívhatod!

MANU Kidobtam a telefont!

VARJÚ Hogyhogy?
 MANU Mert nincs rá szükségem! És magára
 sincs szükségem! Senkire sincs szük-
 ségem! Nem kell nekem tanácsokat
 adni! Boldogulok én egyedül is!

Varjú doktor el

MANU *(nézőknek)* Általában elég jól bírom
 alvás nélkül, de most nagyon elfárad-
 tam...

MÉLYBEN

21. AZ ALULJÁRÓBAN

ZSÉZSÉ *(a többieknek)* Akkor holnap sulis előtt
 ugyanitt! *(bejön, meglátja a földön*
fekvő Manut, visszahívja a társait) Hé,
 gyertek vissza! Itt egy hulla!

VÖRI Biztos, hogy halott?

ZSÉZSÉ Hogy is kell megnézni?

RAPID Tudjátok, a tükör, meg a pulzus...

CÉRNA Vagy a mellkas! *(nézik a mellkasát,*
Zsészé meglöki Vöri fejét, aki lefejezi
Manut)

CÉRNA Hát, ha ettől nem tért magához...

VÖRI Lélegzik!

RAPID Halló, uram! Ébresztő! *(Vöri Manu*
kezeivel megfogja Cérnát, aki emiatt
felsikkit)

Bábozni kezdenek az „eszméletlen” Manuval, eljátsz-
szák, hogy interjút készítenek vele

RAPID Hogy hívják?

TÖBBIEK Senki.

RAPID Hol lakik?

TÖBBIEK Sehol.

RAPID Na, csajok egy szelfit a hullával?

Beállnak egy képbe, amiből Manu kiszáll, úgy, hogy
közben a többiek „megmerevednek”, csak Manu kardi-
gánja marad a kezükben, azzal játszanak tovább, mintha
az továbbra is a fiú lenne. Manu kívülről figyeli őket

CÉRNA *(folytatják)* Én már tudom, hogy ki
 ez... Ő egy herceg, és arra vár, hogy
 eljőjön a királykisasszony, aki egy
 csókkal fogja őt felébreszteni.

VÖRI És te vagy a királykisasszony?

Cérna csókolózást imitál

CÉRNA Fúj! Nagyon szarul csókol!

RAPID Hülye, leköpted a kezét.

CÉRNA Ja, az direkt volt. Mi jár annak, aki
 ilyen szarul csókol?

Alányok köpködni kezdik Manut

RAPID Vájjatok, csajok! Most én jövök!

Rapid ki gombolja a sliccét, hogy lepisilje Manut. Manu
visszaáll a levetett pulóver és a kép mögé

VÖRI Megmozdult! *(elfutnak)*

A jelenet, ami egy improvizációból született,
nemcsak Manu kiszolgáltatottságát mélyíti el,
hanem a nevelőintézetben élő gyerekek sérült
vagy hiányos „testtudatára” is reflektál. Eze-
ken a gyerekeken gyakran megfigyelhetők a
saját magukon okozott sebek, a „falcolás”
nyomai, a házi készítésű tetoválások, illetve a
mások által okozott sérülések. Fontosnak tar-
tottuk, hogy legyen egy olyan szituáció, ami-
ben ezt a problémát vetítjük a gyerekek elé. „A
testem nem egy ruhadarab, amit le tudok ven-
ni, és amibe vissza tudok bújni. A testem nem
mások játszótere.”

22. ROMLÁSDAL

MIND *Kár, már, kár, már.*

MANU *Szárnyával beborít a fekete ég,*
mit hoz az élet és mi lehet még?
Agyam lángol, összetörtem,
ne kelljen ezt énekelnem.

MIND *Kár, már, kár, már.*

MANU *Fekete fellegek a fejem felett.*
Én nem tudom már, hogy merre me-
gyek.
Arnyékból a fényre jöttem
Sötét felhő száll fölöttem

23. TALÁLKOZÁS AZ ÍRÓVAL

MANU Mit csináltak velem?

ÍRÓ Nem tudom, én is csak most értem ide.

MANU *(nézi a leköpködött pulcsiját)* Na jó.
 Nem akarom tudni.

Feláll

ÍRÓ Jól van?

MANU Maga kicsoda?

ÍRÓ Író vagyok.

MANU Milyen író?

ÍRÓ Regény.

MANU Ez a munkája? Hogy történeteket ír?

ÍRÓ Igen. De most nincs ötletem.

MANU Nekem van egy jó sztorim. Vagy nem
 biztos, hogy jó... De ha akarja, elme-
 sélem.

ÍRÓ Hallgatom.

MANU Egy srác húsz éves. Felébred a kómá-
 ból. Nem emlékszik semmire. Nincs
 múltja, fogalma sincs, hogy kicsoda.
 Üres lap... Mondjam tovább?

ÍRÓ Persze.

MANU Felébred egy kórházban, és nagyon gyorsan megtanul mindent. Az orvosok elkezdik kutatni az agyát, a fiú besokall, megszökik.

ÍRÓ Ennyi?

MANU Nem jó?

ÍRÓ Lehet, hogy ki lehet hozni belőle valamit. Miért szökik meg a srác?

MANU Mert be volt zárva.

ÍRÓ Aha. És kíváncsi a világra? Vagy mire?

MANU Felejtse el! Szar történet.

ÍRÓ Nem biztos. Csak keresem, hogy mitől lehetne izgalmas.

MANU Hát, hogy történnek vele dolgok.

ÍRÓ Nyilván rosszak.

MANU Miért?

ÍRÓ Mert az az érdekes. És persze nincs senkije. Vagy egy valaki, mondjuk, aki próbál neki segíteni.

MANU Na, én itt unnam el.

ÍRÓ De a srác nem fogadja el a segítséget, egyedül akarja végig járni az utat. Persze nem lenne mindig egyedül, különböző emberekkel hozza össze a sors, és minden találkozás az útján egyre mélyebbre viszi.

MANU Hogy érti azt, hogy mélyebbre?

ÍRÓ A vége jelenetet kell kitalálni! Hogy mi a legfontosabb találkozás!

Író el

Az Íróval való találkozás ötletét a legelső színpopsziszból tartottuk meg. Mivel Manu célját a végleges verzióban úgy határoztuk meg – és amit el is mond szökése előtt –, hogy „mostantól én írom az életem történetét”, érdekesnek tűnt egy olyan helyzet felmutatása, amiben ez a szándék újra megfogalmazódhat. Itt viszont, a szökés utolsó állomásán, Manu már átadja ezt a feladatot egy másik embernek, „tessék, ez az én életem, ez az én történetem, kezdj vele, amit akarsz, ha egyáltalán érdemes”. Manu szökése első állomásán egy fiktív karakterrel azonosítják be, később ő is játszani kezd ezzel, mindig másnak adja ki magát, annak reményében, hogy elfogadják az adott szituációban. Most viszont, szökése utolsó állomásán, tét nélkül, őszintén elmondja az Írónak, hogy kicsoda, pontosabban azt, amit jelenleg el tud mondani magáról. Az Írót az előadásban nem egyetlen színész játssza, hanem az összes szereplő mondja az ő mondatait. Ilyen értelemben leválik a többi jelenettől, annak érdekében, hogy majd az utolsó drámapunka során a gyerekek is beléphessenek az Író szerepébe, ők is hangot adjanak véleményüknek, megfogal-

mazhassák, hogy mit látnak Manu történetében, és mi lehet annak folytatása. Akár ezen a ponton is elkezdődhetne a drámapunka, de szükségesnek éreztük, hogy az Író által emlegetett „legfontosabb találkozást” megmutassuk, pontosabban elkezdjük, hogy aztán a gyerekekkel közösen találjuk ki a folytatást.

24. TALÁLKOZÁS AZ ORVOSSAL

Varjú doktor érkezik. Egy pillanatra találkozik a tekintetük Manuval, de az orvos úgy tesz, mintha nem vette volna észre, kikerüli. Manu egy darabig vár, majd odamegy Varjú doktorhoz

MANU Tudom, hogy észrevettem.

VARJÚ Szia, Manu!

MANU Jól nézek ki?

VARJÚ Azt nem mondanám.

MANU Kezdek beilleszkedni...

VARJÚ Tudok segíteni?

Szimultán belső monológok

MANU Honnan tudta, hogy itt vagyok? Végig követett?

VARJÚ Most biztos azt hiszed, hogy követtél.

MANU És csak most jön ide hozzám? ... Jól szórakozott?

VARJÚ Nem gondoltam volna, hogy elszöksz.

MANU Azt hiszi, hogy igaza lett?

VARJÚ Kerestelek. Nem akartam, hogy a katonák előbb találjanak meg, mint én.

MANU Nem kell aggódni miattam!

VARJÚ Most szabadnak érzed magad?

MANU Nem fogok visszamenni magával! Hiába jött ide.

VARJÚ Az történik veled, ami te akarsz?

MANU Ez az én életem. Senki sem szólhat bele!

VARJÚ Miért nem válaszolsz? Megbántottalak?

MANU Engem senki sem tarthat fogságban! Nem engedem! Érti?

VARJÚ Miért nem engeded, hogy segítsék?

MANU *(rákiabál)* Hagyjon már békén!

Szünet

VARJÚ Ettél valamit?

MANU Igen.

VARJÚ Hol aludtál?

VARJÚ Az utcán?

VARJÚ Ugye, nem bántottak?

Varjú doktor közelebb lép hozzá

VARJÚ Megverték?

MANU Nem.
VARJÚ Gyere vissza velem!
MANU Nem érti, hogy nem megyek?
VARJÚ Nem foglak itt hagyni.
MANU Engedjen el!

*Manu el akar menni, Varjú doktor utána megy, elé áll.
Manu ki akarja kerülni, de nem tudja, próbál megszökni
előle, majd az orvos lefogja*

MANU Eresszen el! Nem érti?

Dulakodnak

VARJÚ Nem akarlak bántani! Miért nem hiszel nekem?

Manu rátámad Varjú doktorra, a combján áll, a vállát vagy a nyakát fogja. A kép kimerevedik (ének). Kiszáratva bejönnek a Varjak, lebontják a képet (Varjak ki). Manu és Varjú doktor az egyik átlón, egymásnak háttal állnak

DRÁMAMUNKA

Abban már a próbafolyamat elején biztosak voltunk, hogy a legerősebb krízishelyzet Manu szökése során az az, amikor a segítőjére tá-

mad. Innét egy olyan drámamunka felé nyithatunk, ami Manu eddigi útját egy egészen más síkról képes vizsgálni. Ez a krízishelyzet egyébként vizuálisan is nagyon erősen megjelenik az előadásban: Manu Varjú doktor combjára állva emelkedik védelmezője fölé, miközben két kezével a vállát(?), nyakát(?) fogja. A kép kimerevedik, nem lehet tudni, hogy mi lesz a folytatás. Ez a kép visszacsatol a történet legelejéhez is, az orvos most újra, mint reális karakter jelenik meg azzal a szándékkal, hogy visszavigye a fiút a Bázisra. Manunak döntenie kell, elfogadja a segítséget, vagy az orvos ellen fordul. A drámamunka során a gyerekekkel közösen találjuk ki a történet folytatását, majd el is játszunk velük. Ehhez különböző stílusokat, műfajokat ajánlunk, amelyekben bemutathatjuk a történet alakulását (mese, tragédia, komédia, szappanopera stb.), közben olyan fontos kérdéseket próbálunk kibontani, hogy mire van szüksége Manunak ahhoz, hogy megtalálja önmagát, és hogy képes legyen rendelkezni saját sorsa felett?

Melléklet

A program a Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány megbízásából, a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ szakmai támogatásával és a Soltis Lajos Színházzal együttműködésben, az Európai Bizottság Daphne III. programjának pályázati támogatásával jött létre.

A program létrehozásának ötletével *Dus Polett*, a Kék Vonal akkori kommunikációs vezetője kereste meg 2013 őszén *Kaposi László* rendező-dramatanárt. Abban, hogy a munka elindulhatott, kettejük közös gondolkodásának nagy szerepe volt. A Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány munkatársai közül *Senkál Évától*, *Csekeő Borbálától* és *Szűcs Katalintól* kaptuk a legtöbb közvetlen segítséget.

Az ország különböző pontjairól érkezett alkotóközösség a Hátsó Kapu (Bp., Dohány u. 13.) tereiben kapott lehetőséget a munkára. Alkalmi jelleggel, programütközések esetén színházi munkára alkalmas terek biztosításával (több ízben is) támogatta a csapat tevékenységét a Szputnyik, a Jurányi és a Marczibányi (eltekintve mindegyik cég teljes nevének kiírásától).

Az Európai Bizottság Daphne III. programja a létrehozásra és a színházi nevelési foglalkozás *tíz alkalommal* történő bemutatására adott anyagi fedezetet.

A további alkalmakhoz a következő források biztosítottak lehetőséget:

- III. Tantermi Színházi Szemle – támogatás *nyolc előadás* lebonyolítására
- Nemzeti Kulturális Alap – a megítélt pályázati támogatás *hét Vas megyei előadás* fedezetét biztosítja

Azok a nevelőotthonok, ahol megvalósult a foglalkozás:

- EMMI Rákospalotai Javítóintézet és Speciális Gyermekotthon, 1151 Budapest, Pozsony u. 36. – *két alkalommal*
- Zirzen Gyermekotthon, 1021 Budapest, Heinrich I. u. 2.
- Sztéhló Gyermekotthon, 1121 Budapest, Budakeszi u. 48.
- Bokréta Lakásotthon, 1103 Budapest, Szlávi u. 40.
- Szegletkő Gyermekotthon, 2351 Alsónémedi, Felsőrada u. 21.
- Húvösvölgyi Gyermekotthon, 1021 Budapest, Húvösvölgyi út 165.
- Szilágyi Gyermekotthon, Budapest, 1158 Budapest, Pestújhelyi u. 66. (Apoló utcai lakásotthon, 1158 Budapest, Apolló u. 21.)
- Fővárosi TEGYESZ 1. sz. Befogadó Otthona, 1081 Budapest, Alföldi út 9-13.
- EMMI Aszódi Javítóintézete, 2170 Aszód Baross tér 2. – *két alkalommal*
- Károlyi István Gyermekközpont, Speciális Gyermekotthon („Speci”), 2153 Fót, Vörösmarty tér 2.
- SOS Gyermekfalu, Kecskemét, Vízmu u. 22. – *két alkalommal*